

2008 / 5.

Ára: 600 Ft

folkMAGGazin

XV. évfolyam

5. szám

Táncház – Szék, 1967
fotó: Korniss Péter

Fonó – Szék, 1971
fotó: Korniss Péter

A TARTALOMBÓL:

7. Vargyas Lajos emlékezete
Szökéné Károlyi Annamária,
Vargyas Gábor
8. A IV. Bornépek dalai népzenei verseny
Förhénci Horváth Gyula
9. XIII. Vicei Találkozó
Lörinczi Károly
10. Bacsoji bál 2008 nyarán
Ábrahám Judit
11. A nemEz bemutatkozó lemeze
Zsebők Csaba
12. A Magyar Népmese Napja
Kóka Rozália
13. Kárpátalja - határok nélkül
Záhonyi András
14. Kodály Zoltán, a népzene kutató - V.
Pávai István
16. Beszélgetés Bognár Szilviával
Erdélyi T. László
18. MAGTÁR
Mesics György „Meső” versei
20. Hajdúk Hete Debrecenben
Krakkó Ákos
21. A Hajdú Tánccsügetés jubileuma
Várad Levente fotói
26. ELI - Született Pozsonyban
Kóka Rozália
32. Egy este Miskolcon
Demarcsek György
34. 15 éves a Szeredás
Darmos István, Lázár Zsolt
36. Magyar Kalendár II.
Darmos István
37. A 29. Kaláka Fesztiválról
K. Tóth László
40. Proféta a múltból
Fuchs Lívia
42. Sue Foy angol nyelvű ismertetője

Széki útinapló

Az alábbi útinaplót 1959-ben írtam, első széki gyűjtőutam hatására. 1958-ban Martin György tanácsára, kérésére mentem Székre, mert addig ott táncgyűjtés még nem volt. Lajtha László frissen kiadott „Széki gyűjtés” c. kötetével a hónom alatt gyalogoltam fel Székre Bonchidáról. (Akkor még semmilyen tömegközlekedési eszköz nem volt, először 1963-ban indultak fapados teherautók.) A széki táncagyományt paradicsomi állapotban találtam abban a formában, amelyben – gondolom – még a XIX. században rögzült. Erről írtam szakdolgozatomat is „A tánc társadalmi szerepe Széken” címmel, amelynek átdolgozott változata később „Szék táncai és táncélete a XX. század első felében” címmel jelent meg a Planétás Kiadó „A széki hangszeres népzene” kötetének fejezeteként.

Mikor már tíz kilométert kapaszkodtam felfelé a minden képzeletet felülmúló sárban, kezdtem megértőbb lenni azokkal a táncosokkal szemben, akiknek esetleg volt rá lehetőségük, de mégsem tették meg ezt a 14 kilométeres utat Bonchidától vagy Szamosújvártól Székre. Szék elzárt község. Szamosújvárról van ugyan egy nagyon rossz állapotú 16 kilométeres bekötőtűt, mely a Csukás tó mellett kanyarog fel a széki hegyre, de ez is olyan, hogy egy kevés eső után a szegény széki lakos, kinek halaszthatatlan útja van, nem a lovát, hanem az Űristent noszogatja egy kis másfajta földöntúli segítségért, mert a szekeret tolni, azt ő is tudja és meg is teszi. Ha nem tenné, többet menne visszafelé, mint előre. Háttal meg nem akar hazafelé menni, mert akkor Szamosújvárra kéne állandóan néznie, azt pedig nem szeretik nézni sem, amióta vagy kétszáz éve a széki bíró jókedvében eladta a szamosújvári örményeknek a „szabad királyi város” jogát. Azóta már csak a bálók jó hangulatában, csodálatos dalaikban emlegetik „Szék városát”. Máshol nem is dalolják őket ezeket a nótákat, csak otthon. Egymás között érzik jól magukat. Egyesével nem járnak el semerre, még cselédkedni sem. Szokásaikban, magatartásukban valahogyan ott ragadtak egy kicsit még a XIX. században. Nem mondom, a körülményeik is marasztalták őket. Se vonat, se autóbusz, se villany. Mindenfelé csak a kopár mezőségi hegyek, melyeknek domborulataiba és hajlataiba csendesesen és szerényen, a rohanó világtól egy kicsit elfelejtetten illeszkedik a falu. Bárhonnan közelítik is meg, állandóan csak felfelé és felfelé kell kapaszkodni, aztán még egy utolsó hegy-nyereg, és ott terül el előttünk.

Ha van község, mely tökéletesen alkalmazkodik a tájhoz, akkor Szék az. A háromágú csillag alakban elhelyezkedő mélyedések, mint hatalmas ölelő, széttárt karok veszik körül a községet, mely belesimul

ebbe az ölelésbe. Szereti ez a táj a faluját, szívesen hordozza a völgyében, féltően elzárja a külvilágtól. A benne lévő emberek, nagyok és kicsik egyaránt hozzátartoznak ehhez a természet adta nagy harmóniához. Kevés itt a helyem ahhoz, hogy mindazt leírjam, amit az elmúlt századok táncagyományából átmentett nekünk ez az archaikus közösség.

A székiekkel, lányokkal és legényekkel már 1956-ban megismerkedtem a kolozsvári piactéren, ahol a városban és a városkörnyéki gazdáknál szolgáló fiatalok minden csütörtökön és vasárnap délután összejönnek. Beszélgetnek, dalolnak, időnként összekapaszkodnak és forognak. Akkor másfelé vezetett az utam, nem tudtam elmenni Székre. De már ott, a kolozsvári piacon láttam, hogy táncaik sokkal gazdagabbak és főleg jellegükben mások, mint amilyen képzetet nálunk a nem tudom milyen alapon bemutatott széki táncok sokasága kialakított.

1959-ben egy pár hazai gyekvő lánnyal és legénnyel Bonchidától nekivágtam én is a hegynek, hogy néhány napot eltölthessek Széken. Már útközben megtudtam, hogy éppen jókor jövök, mert Márton-napi bál lesz. Ez olyan nagy esemény, hogy még a legtávolabbi szolgáltatók is rajzanak hazafelé. Nagy nap ez, mert – különösen régebben, de még ma is – Márton napkor számolnak le a nyári szolgálat után a gazdáknál és térnek haza a fiatalok. A telet otthon táncal, bállal, lakodalommal, fonóval, farsanggal töltik el.

Hosszú és nehéz gyalogút ez. Minden horhosnak, domborulatnak vagy hegygerincnek megvan a maga meséje, története. Ezeket mondhatják, hol tréfálnak, hol ijesztgetik egymást velük. Így én is alig vettem észre és máris mondták, hogy „na, fiatal úr, itt már elválnak útjaink, mert maga a Felszegre megy”. Mikor kérdeztem, merre van az, akkor mondták, hogy men-

jek csak egyenest lefelé, aztán „bé kell fordulni a szőlők aljára”, és már is ott leszek a Felszegen. De nagy baj nincs, tették hozzá, mert itt van ez az „angyalbögyörő” legényke, az is arra megyen. Erre megnyugodtam, mert gyerekkoromban nagyon szerettem az angyalbögyörőt, gondoltam, akkor nem is lesz nagy baj.

Amikor elváltunk a többiektől, mondtam is a kicsi legénynek ezt, erre azt válaszolta: „Sze’ én es szeretem enni, csak azt nem, mikor így hínak”. El is panaszkolt, hogy nem is nagyon akadt neki szerető az utcájukból. Így egy forrószegei „csutak kicsi lány” kerülget. Mondtam neki, akkor rendben van már minden, mivel hát megtalálta a magához valót. A fenét van, mondta keserűen, hát most melyik táncházba járnak veled? „Ha Forrószegekre járok, ott es baj van, ha a Felszegen járnak, hozzánk, itt es baj van.” Még ezeket szépen elpanaszolta, már bele is keserítettük magunkat a Felszeg szélébe. Itt elbúcsúztam tőle azzal, hogy biztattam, menne csak nyugodtan el bármelyik bálba a szeretőjével. „Bé es megyek, sze’ Márton vagyok én es.” Ezzel még be is mutatkoztunk egymásnak. Útjaink elváltak. Én az ő magyarázatához igazítottam a magamét, közben mosolyogtam az ő nagy problémáján. Nem is tudtam még akkor, hogy milyen nagy törvényszegésre biztattam, mikor mondtam neki, menjen csak nyugodtan bármelyik bálba.

Széknek három utcája van, hármás ágú csillag alakban. Felszeg, Forrószeg és Csipkeszeg. Minden utcának külön „táncháza” van. Az utca legényei valamelyik nagyobb gazdától kibéreltik házának utca felőli szobáját egy egész téltre. Ezt a helyiséget használják bálra, táncre, leányfonóra, vagy esetenként egy-egy lakodalom rendezésére is. Ezek a földes szobák nem nagyobbak 20 négyzetméternél. A gazda felelős a táncház rendben tartásért, kiüríti teljesen a szobát és kiköltözik a konyhába egész családjával. A falak mentén cölöpöket ver le, erre deszkát szegez. Ide ülhetnek azok, akik egyet fújni akarnak tánc közben. Az utca felől az ablaknál a pad magasabbra és lépcsőzetesen van kiképezve. Ez a három szál muzsikushely. A primásé, a kontrásé és a kéthúros kisbőgőse. A szoba teljesen fűtetlen. A 20-25 pár, aki részt vesz a bálban, illetve táncban, zsúfolásig megtölti a gyengén világított kis szobát és valamennyire be is melegíti azt. Ha pedig szünet van, úgyis a konyhában gyűlnek össze, elsősorban a lányok, mert a fiúk ez alatt az idő alatt használják ki a nagyobb tért egy kis „tempózásra”.

Pünkösdkor a táncház kiköltözik a csűrbe, többnyire ugyanannál a háznál. A gazdák nemcsak bérbeadó tulajdonosai a ház-

nak, hanem a házigazda szerepét is betöltik. Ahogyan ott ültem a konyhában és figyelttem az érkezőket, hallgattam, mit beszélnek, az volt az érzésem, hogy a gazda és a fiatalok közötti viszony tulajdonképpen egy általuk meg nem nevezett fiktív rokonságot jelent. A gazdák mindenkit ismernek, tudják ki kinek a szeretője, tudják, kinek nincs, vagy ha volt, miért maradt abba a viszony. Ismerik a családok szándékát is. Ennek megfelelően adnak tanácsot egyik-másik legénynek, hogy kit hozzon a bálba. Ügyes-bajos dolgaikat is itt beszélük meg. A gazdák kötelessége beavatkozni, ha valamelyik legény kötekedne a többiekkel.

A táncháznak fontos szerepe van a község életében. Itt barátságok szövődnek, melyekből később, a kenyérért vívott harcban gazdasági kapcsolat lesz; ismeretségek kötődnek, melyekből házasságok jönnek létre. A széki táncháznak jelentős funkciója van a község társadalmi életének folyamatosságában.

A Tánc rendszeres szórakozás, melyet minden vasárnap – régebben valamelyik hétköznap is – délután kettőtől éjfélig rendeztek. Ide eljöhettek bármelyik fiatal az utcából. Házasemberek ritkán járnak Táncba. A Bálon viszont, melyet névnapokon, farsang végén, vagy leszerelt katonák tiszteletére rendeznek, csak meghívott vendégek vehetnek részt. Márton-napkor például az utca Mártonjai rendezik. A Bálba, mely szombat este úgy nyolc óra felé kezdődik és másnap délig tart, a lányok kalácsot, a fiúk innivalót is visznek. Névnapon a rendező ünnepeltek gondoskodnak mindenről.

Táncba, Bálba csak az utcabeliek járhatnak. Ez az íratlan törvény annyira beleivódott tudatukba, hogy megszegése eszükbe sem jut. Azon a Márton-napi bálon, melyen én részt vettem, majd’ éjfélig tartott az izgalom, mert egy legény más utcabeli lányt hozott magával. Érdekes volt, hogy a fiú és barátai közötti viszonyon nem látszott semmi változás, épp úgy ittak, tréfálkoztak vele, mint mindenkivel. A lány azonban sokáig ott állt egyedül, mert senki sem szólt hozzá. Csak amikor a tánc kezdődött, akkor oldódott fel valamennyire a hangulat vele szemben.

Ez a lokális tilalom csak a farsangvégi vagy a leszerelt katonák báljára nem vonatkozik, de akkor is csupán a legények mentesülnek alóla. Fitalasszonyok, ha maskarásnak vagy „szász leánynak” öltöznek, akkor férjükkel együtt farsangvégi bálra el-el mennek más utcába is. Itt azonban a mókázás után csak „egy párt” táncolnak, aztán továbbmennek. Az „egy pár” csárdásból, négyesből, lassúból és porkából áll.

A táncháznak mint társadalmi intézménynek hatalmas összefogó ereje van az utcán belül, az utcákat egy-egy külön közösségnek véve azonban elkülöníti egymástól, még a házasságokat is endogámikusan szabályozza. [Endogámia: egy bizonyos közösségen – itt egy szegen – kívüli házasság tilalma.] Nem ritkaság a második, de még az első unokatestvér-házasság sem. Egy táncházban majdnem minden fiatal, ha nem is vér szerinti, de legalább affiniális [házasság általi] rokonai egymásnak.

A széki gyermek már korán megismerkedik közösségének táncaival. A táncházból kiszűrődő muzikaszó odacsalja leskelődni. Látja ismerőseinek, rokonainak lakodalma, ott lábatlankodik a fonóban. A táncot és az éneket egyszerre ismeri meg a község kultúrájának többi részével. Hatnyolc éves korban már táncolgat. A nagyok figyelik és jótékonyan rászólnak, ha szükségesnek tartják. Tizenöt-tizenhat éves korban, konfirmálás után mehet először „hivatalosan” a táncház multságaira.

A fiúk legkésőbb a „tempót” tanulják meg. „Míg a legények táncolnak” – mondja egy adatközlő –, „a kicsik hátul» lapogatóznak«. Akkor, amikor a legények látják, hogy jól tudja valamelyik, mondják neki, »gyere né, állj közénk táncolni!«. Volt úgyis, hogy ha nem tudta jól, és a legénynek olyan volt a kedve, akkor adott neki egy »sapkát«. Tizenhat-tizenkilenc éves korban a fiatal lány vagy legény már egyenértékű résztvevője a táncház szórakozásainak. Belép abba a korba, amikor közössége táncgyományainak hordozójává, továbbélőjévé és fejlesztőjévé válik. Hozzáteszi saját generációjának élményeit, melyekkel gazdagítja, esetleg szegényíti a táncéletet.

A széki fiatalok táncos hagyományai úgyszólván érintetlenek, izléses társadalmi érintkezési formát biztosítanak kicsiny közösségük tagjai részére. Ezek a gyermekek, fiúk és lányok együtt nőnek bele egy egészséges társasági életbe. A szórakozásnak nevelő ereje is van, erről saját magam is megbizonyosodhattam. A község egészséges tradíciórendszere alakította ki a falu gyermekeinek kötelességtudó, munkaszerető és a közösségi életére alkalmas, alkalmazkodó egyéniségét.

Bálban, táncban, lakodalomban mindig ugyanazt a táncrendet táncolják: csárdást, négyest, lassút, porkát (polkát), hétlépeést, 1940-től „gólyatánc”-ot is. Szünetben a legények tempóznak. Amíg kiválogattam azokat, akiket másnap lefilmezek, három táncrendet vártam ki. Egy táncrend időtartama egy óra húsz perc. Ezt a zenészek pontosan betartják. Úgyszólván az idegrendszerükkel figyelik egymást táncosok és zené-

szek. Sohasem noszogatják a primást, hogy játsszák ezt vagy azt. A muzsika az ő dolga, és ezt nagyon tiszteletben tartják.

A csárdás figurálisan tulajdonképpen nem gazdag, de abban a magatartásban és abban a tempóban (144-es metronómszám körül), amiben csinálják, komoly gyakorlatot igényel. A fiú legtöbbször fél kézzel fogja a lányt. A másik kezével vagy csattogtat, vagy csak egyszerűen lelógatja. Jobbhangsúlyos sima lépéssel forognak kis fejtetéssel, majd dallamonként vagy pedig soronként, kinek ahogy kedve van, lezárják a forgást különböző dobogtatásokkal vagy bokázókkal, aztán visszaindítják az egészet. Én felülről néztem a zenészek mellől. Csak a szalmakalapok és a röpködő egyfonatú varkocsok szédítő kavargását lehetett látni. A kis hely miatt legfeljebb 5-6 pár foroghat. A többiek az ajtótól a zenészekig a fal mellett szorosan összekapaszkodva párosan várják a sorukat. A várakozó fiúk csattogtatnak, dobogtatnak, kurjantásukkal biztatják a táncolókat. Mikor az ajtónál hátul valamelyik pár kiáll a sor végére, akkor elől a zenészeknél a soron következő pár abban a pillanatban már bent sodródik a kavargásban.

Sokáig figyeltem, hogy mi az, amiről tudják, hogy van már hely, mert egy pár kiállt. Tudniillik az első pár nem is nézeget hátra és sohasem egy meghatározott zenei résznél állnak ki a pihenni akarók. Azután rájöttem a nagy varázslatra. Ezeknek a fiataloknak a bőruk alatt van a tánc. A belefeszült idegrendszer megérzi a kevéske tért, amit most már kiszakíthat magának ebből a nagy kavargásból.

A csárdásnak hirtelen végeszakad. Egy pillanatra csak a nehéz lélegzést lehet hallani. A rövid hangolás után felcsendül a négyes dallama. A párok, akik össze vannak szokva, szólítják egymást:

– „Marci te, a Sántaéké. Kali!”

Mire a muzsikuskok egy versszaknyi dallamot elhúznak, az egész kis térben az ideoda futkosásból, – néha lökdösődésből – négyes kis körök rendeződnek össze. A lassú dallamot megkettőzve forognak-forognak a körök, s időnként egy-egy dobbanás, majd apró bokázások jelzik, hogy valahol a forgást hirtelen lefékeztek és visszaindítják.

A kis területen hat-hét ilyen kör gördül olyan simán, hogy az ember holmi káprázatos, színes malomkeréknek nézné őket. Hol itt, hol ott egy-egy férfihang beleénekel ebbe a nagy tarka körhinta-sokaságba. „Édesanyám sok szép szava”, valahol máshol folytatják, „kit fogadtam, kit nem soha”. Ahogy néztem, rajtakaptam magam, hogy minden izmom megfeszül. Ez a hallatlan feszültség a táncból árad. A gyengén világított szűk

kis szobában kísérteties precizitással töltik be az egész teret a kétpáros körök. A hátak, a szoknyák súrolják egymást anélkül, hogy a szédítő sebességben összeütköznenek. Acélosan megfeszült izmok kulcsolódnak egymásba, hogy az egész táncgépezetet működésben tartsák. Ez a fajta erő azt az érzést kelti a szemlélőben, mintha pogány rítuson venne részt. A négyes szerintem a széki táncmulatság csúcса. Nagy rutin kell hozzá. Olyan nagy, hogy ebben nemcsak a legények, lányok pár éves gyakorlata van benne, hanem az ősök tudománya is.

A varázslatnak vége. A körök szétrepednek. A fiúk odakapaszkodnak össze félkörben a zenészek elé. A lányok, mint riadt, pihegő báránykák, egy csomóba állnak az ajtóhoz. A fiúk énekelnek, „Székvároson verbuválnak kötéllel”, és ezzel aztán megkezdődik a lassú, melynek éppen ideje volt a táncrendben helyet szorítani.

Ahogy néztem az éneklő legényeket, elgondoltam, hogy hány nemzedék gyűjtött magának ilyen módon erőt a további tánchoz, az éjszakába beleénekelve mindenkorri bánatát. Egy darabig a fiúk egyhelyben énekelnek (három-négy dalt), majd elindulnak körbe, hátratett kezekkel. Mikor megállnak, a leányok csomója szétrepben, és mint a méhek a virágra, úgy repül mind-egyik a párjához. A lassút egyszerű, rugózó lépéssel, egy-egy bokázóval gazdagítva járják. A lány a menetiránynak háttal van, néha megforgatják, aztán tovább haladnak lassan-lassan körbe, míg a fáradtságot, a feszültséget levezetik.

Mikor felcsattan a porka (polka) hangja, a lányok kirepülnek a fiú mellé, és máris halad gyorsan a kör a falak mentén. A hételépés és az újabb táncolt gólyatánc, amit Kolozsvár környékéről hoztak az ott szolgáló fiatalok, hasonló jellegű. Öt-hat perces szakaszokban táncolják, mintegy levezetéseként a táncrend eleji feszültségnek és fáradtságnak. A Bál rendezett tömege, amit a hagyományok szigorú szabályai kovácsoltak tökéletes egységgé, felbomlik. A fiúk megkörtölgatják hazulról hozott pálinkájukat, falnak egy szeletke kalácsot. A lányok tágítanak a táncszínen azzal, hogy kimennek a konyhába, vagy a falak mentén leülnek. A fiúk ott sétálnak már körben. Biztatgatják egymást és a zenészeket. Azután ebből a nagy biztatásból, mikor azt gondolná az ember, no ez is olyanféle nyögés végezettü nem akarás, akkor kerekedik olyan viharos legényes tánc, hogy elég nézni is azt. Tempózásnak hívják itt a legények. Két részre oszlik. Sűrű és ritka tempóra. De mikor pihentetőül csak ritkán járják, akkor is olyan sűrűen rakják a lábukat, hogy azt pontosan csak a felvevőgép rögzítheti.

Ez a táncrend ismétlődik, estétől akár másnap délig is. A tudatos, képzett táncos tisztelettel adózik annak a sok-sok névtelen tehetséges alkotónak, kiknek emléke már a múltba vész. De, ha parányi mozzanattal is, mindannyian hozzájárultak e csodálatos tisztaságú táncincis kialakulásához.

Amikor egy reggelen a szekérről hátrahátra pillantva búcsút vettem Szék városától, ráfogtam a szekér rázására, hogy miatta mosódik el a szemem előtt a táj. Mikor már a könnyem is lecseppent, akkor mondtam a bácsinak, aki fuvarozott engem, hogy hiába, nagy hideg lett mára. Ebben nem is hazudtam, mert mire félúton voltunk Szamosújvár felé, már annyira restelltem a vácogást, hogy gondoltam, énekelni kezdek. A szekér annyira rázott, hogy sok különbség a két hang között úgyse nagyon volt. Énekeltem én egészen Szamosújvárig, mégpedig végig csak széki nótákat. Fuvarosom rám-rám sandított. Néha bele-bele dörmögött ő is, de láttam, hogy mind távolabb és távolabb húzódik tőlem. Nem tudtam mire vélni ezt az elhúzóást. Mikor azután a szamosújvári állomáson elbúcsúztam tőle, nagy csendesen mondta: „Fiatál úr, ugye nem rontotta meg a lovaimat?” Meglepve kérdeztem, miből gondolná, hogy én értenék az ilyesmihez. Azt mondta erre, hogy ő még olyan idegen embert nem látott, aki megtanulta volna a széki dalokat, és kiváltképpen pár nap alatt. Nincs ebben semmi babonaság, mondtam neki, mert ha valaki nagyon szeret valamit, akkor azt meg is tanulja hamar. Nézett, nézett az öreg, azután a bizalmatlanság borúja egyszer csak derűvé simult arcán, olyanra, amire csak egy ezernyi gondban és töménytelen kemény munkában megráncosodott munkás arc tud felderülni. „Sze’ így es van ez. Én annyira szeretem a »szépet«, hogy már fiatal koromban nagy ismerője és tudója voltam. Meg es van az eredménye. Mert a csipkeszegi táncházat mostanság az én családom tölti meg.” Elnevette magát: „Mert tudja, ahhoz is tudomány kell”. S még szerényen hozzátette: „Különböen kihalna a nagy nótás, táncos nemzet”.

Kezet fogtunk, felült a szekere, vidáman pattintott egyet az ostorával, s a rázós szekér már vitte is messze tőlem az utolsó megfogható élő emléket, mely még Szék testéből való volt. Mintha az elhaló szekérezörgésen keresztül hallottam volna, hogy az öreg éneklő: „Húzzad cigány, ne húzz ketőt, most találtam új szeretőt!”.

Budapest, 1960. március 26.

Novák Ferenc
(Megjelent a „Néptáncos” c. folyóirat
1960. júniusi számában.)

A CSINOM PALKÓ BÉKÉSCSABÁN

Szokolay Dongó Balázs nemrég azt a megbízást kapta a békéscsabai Jókai Színháztól, hogy működjön közre Farkas Ferenc Csinom Palkó című daljátékának előadásában. Ebben a művében a szerző nagyon sok régizenei és népzenei motívumot szólaltat meg, s a kitűnő zenész azt a feladatot kapta, hogy a népi hangszereivel a szimfonikus zenekarral együtt játszva szólaltassa meg e dallamokat. Dongó szerint ez mindenképpen figyelemre méltó elképzelés, már „tizenéve” álmodozik arról, hogy létrejöjjön egy ilyen produkció. Az egyik érdekessége, hogy a duda és egyéb népi hangszerek odakerülnek a szimfonikus zenekarhoz, a másik pedig az, hogy a szimfonikus zenekari hangzás „megfertőződik” a népzenei gyakorlatból jövő hangzással, ami mindenképpen előnyére válik. A daljátékot december 12-én mutatják be. (Zentai Péter fotóján Szokolay Dongó Balázs és Somogyi-Tóth Dániel karmester próbálnak.)

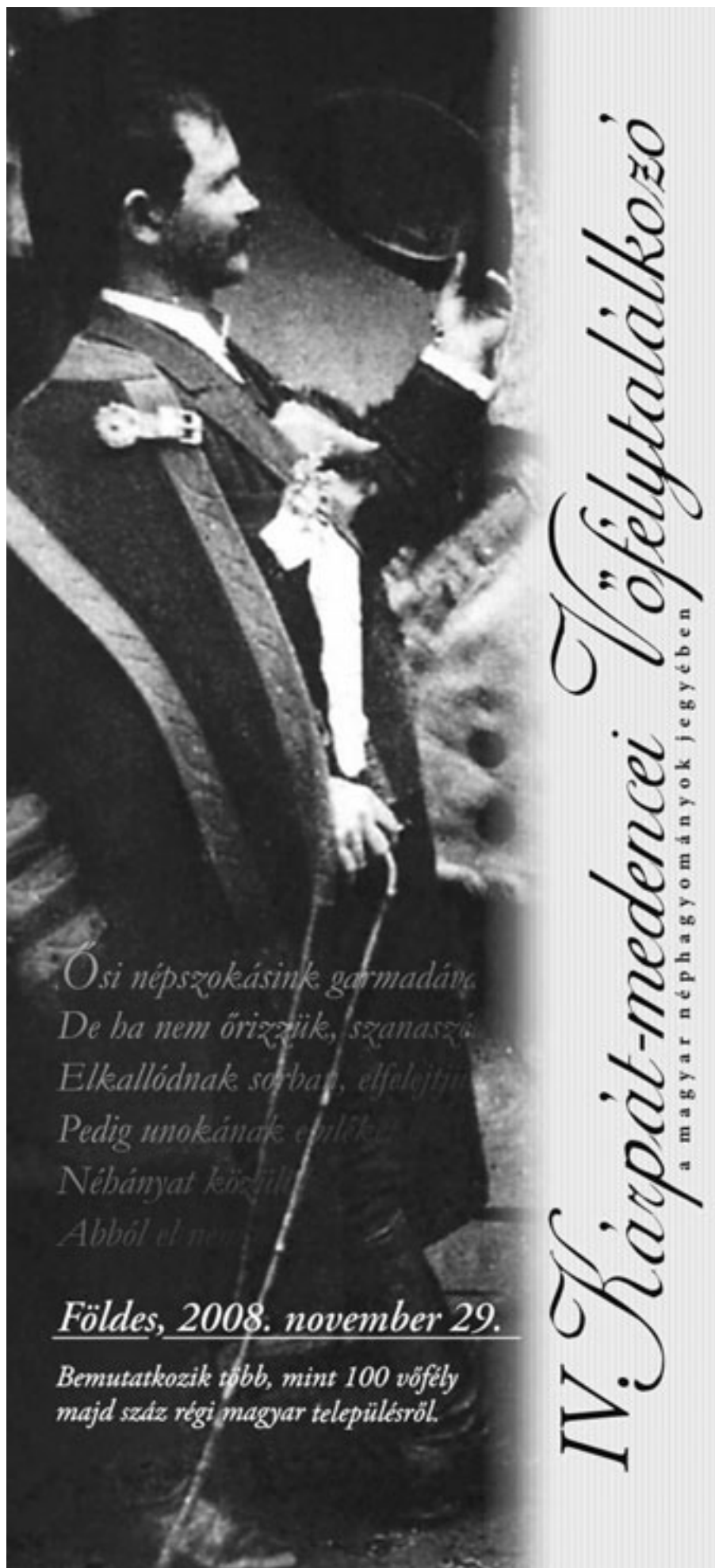

**Hangszerek, Tokok,
Kellékek, Javítás**

**Népzenei CD-k teljes választéka
ÓVODÁKNAK, ISKOLÁKNAK
KEDVEZMÉNY**

Cím: Budapest VII., Dohány u. 84.
Bejárat az Almássy utca felől
telefon/fax: 351-3341,
Mobil: 06/30 954-9903, 06/30 399-5042
E-mail és Web Site:
pro@t-email.hu, <http://www.afolk.hu>

Nyitva tartás:
hétfőtől csütörtökig: 10:00-17:30,
pénteken: 10:00-17:00

*Ósi népszokásink garmadáva
De ha nem őrizzük, szanaszét
Elkallódnak sorban, elfelejtik
Pedig unokának emléke
Nébányat köztük
Abból el ne...*

Földes, 2008. november 29.

*Bemutatkozik több, mint 100 vőfély
majd száz régi magyar településről.*

IV. Kárpát-medencei Vőfélytalálkozó
a magyar néphagyományok jegyében

Vargyas Lajos emlékezete

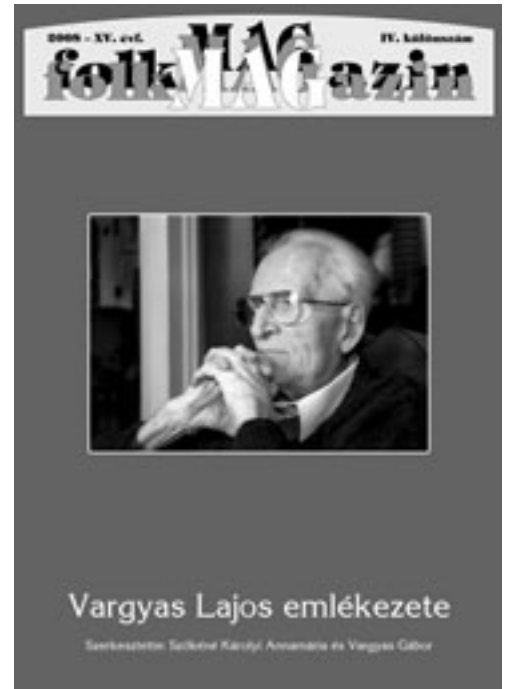
Szerkesztette: Szőkéné Károlyi Annamária és Vargyas Gábor

2008. október 11-én múlt egy éve, hogy meghalt Vargyas Lajos, a magyar néprajz- és népzene-kutatás egyik „nagy öregje”, több generációnyi népzene- és néptánc-kutató szeretve tisztelt „Lajos bácsija”, „Tanár ura”. Noha eredeti meglátásokkal és felfedezésekkel teli, nagy formátumú életműve kezdettől fogva vitákat is kiváltott, még életében „klasszikussá” vált. „Kerek” évfordulóján konferenciákkal köszöntötték, portréfilm készült róla, önéletírása jelent meg, 90. születésnapjára háromkötetes *Festschriftet* kapott (*Az idő rostájában*. Szerk. Andrásfalvy Bertalan – Domokos Mária – Nagy Ilona. Bp. L'Harmattan, 2004.), amelyben tucatnyi általa is művelt szakma (néprajz, népzene- és néptánc-kutatás, irodalomtudomány, verstan, történelem, művelődéstörténet, régészet stb.) képviselői tisztelegtek munkássága előtt. Élete végén még megérhette, hogy legfontosabb művei – tanítványai, kollégái, barátai önzetlen közreműködésének köszönhetően – új, javított kiadásban jelentek meg. A tudós és műve immár elfoglalta helyét az örökkévalóságban: *A magyar népballada és Európa, A magyarság népzeneje, az Egy felvidéki falu zenei világa – Áj, 1940*, hogy csak a néhány legfontosabbat említsük, mára megkerülhetetlen alapművek.

És az ember? Érdekes módon, mintha Vargyas Lajost, az embert kevesen ismernek! Kivételesen hosszú életútja vége felé

már életében eltávolodott a világ dolgaitól. Sokan – túl sokan – távoztak el előtte barátai, munkatársai, tanítványai köréből. A hozzá fűződő személyes – szükségképp szubjektív – emlékeket az idő elhalványítja, ki ezt, ki azt őriz emlékezetében vele kapcsolatban. Jóllehet megalkuvást nem tűrő jelleme, rendíthetetlen igazságkeresése példamutató (lehetne) napjainkban is, fölülnyes tudása, egykor lehengerlő vitakészsége mint ha némelyekre ma is nyomasztóan hatna!

Ezért is fogadtuk örömmel a lehetőséget, hogy Vargyas Lajost, a tudóst, és mindenekelőtt az embert, különszámunkban mutassuk be a *folkMAGazin* olvasói számára. Szeretnénk megmutatni munkássága, sokszínű egyénisége mégszem teszi lehetővé, hogy a jelen keretek között munkássága egészét, teljes emberi arcát bemutassuk. Ezért úgy döntöttünk, hogy – tekintettel a felajánlott jövőbeli lehetőségekre is – jelen különszámunkban mindössze két témát, Vargyas Lajosnak *egy faluhoz*, a felvidéki Ájhoz, és *két munkatársához*, egykori gépirónőkhöz fűződő viszonyát járjuk körbe. Az emlékezésben kiindulópontként Vargyas – csak szűk körben ismert – önéletírása (*Kerítésen kívül. Emlékek életemből*. Bp. Szépirodalmi, 1993.) lesz vezérfonalunk. Az ott fel-

villantott emlékeket további dokumentumokkal és személyes visszaemlékezésekkel – ha lehet – még árnyaltabbá tesszük.

Meggyőződésünk, hogy e vallomások által mindenekelőtt egy olyan ember képe rajzolódik ki, aki egész életében szeretetet adott és szeretetet kapott, s aki számára az emberi értékek, a minőség, párosulva a tudomány és a művészet magasztosságával, az emberi élet értelmét adták.

A szerkesztők

„Falvaink jussa”

Arany János Művelődési Otthon, Alap, 2008. november 15.

E rendezvényt az Alba Regia Táncgyesület sorozatot indít Fejér megye kulturális örökségének bemutatására.

Botos József, az Alba Regia Táncgyesület elnöke a folkMAGazinnak küldött tájékoztatójában utal az UNESCO által 2003-ban, Párizsban elfogadott egyezményre, amelyet a Magyar Köztársaság a 2006. évi XXXVIII. törvényben hirdetett ki és tett kövelező érvényűvé, valamint a szintén Párizsban, 2005-ben elfogadott UNESCO egyezményre, amelyet hazánk a 2005. évi VI. törvényrel ratifikált. Az első a szellemi kulturális örökség megőrzéséről, a második a kulturális kifejezések sokszínűségének védelméről és előmozdításáról rendelkezik. (A témához lásd: folkMAGazin 2007 évf. 3. szám, 29. oldal!)

A magyar UNESCO-bizottság alakuló ülésén elsőként – a mohácsi busójárás mellett – a „Népművészet Mestere” cím birtokosainak tudását és tevékenységét javasolta felvenni a szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzékébe. A bizottság ajánlása szerint Fejér megyéből Progl Ferencet Mezőkomáromból, Feketi Józsefet és Ulicza Jánosnét Alap községből felvették a szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzékébe.

Az Alba Regia Táncgyesület mintegy 10 éve kezdte meg a „Falvaink jussa” elnevezésű programot. Ennek során igen sok munkával és költ-

séggel feldolgozták és digitalizálták az elődök, Martin György, Molnár István, Pesovár Ernő és Pesovár Ferenc hangzó-, film- és video-gyűjtéseit. Elkészítették és átadták Csákvár nagyközségnek a „Csákvár, a Gyöngyösbokréta mozgalom bölcsője” című kiállítást. Pákozdi községnek műsorszolgáltatással együtt átadták Gál Pál adatközlő anyagát tablón és DVD-n.

Összeállították Alap teljes táncos örökségét, benne a Feketi József és Ulicza Jánosné anyagát tartalmazó tablót és DVD-t, valamint a „Falvaink jussa (Alap táncélete)” című új kiadványt. Ennek átadására 2008. november 15-én, 18 órakor műsor keretében került sor Alapon, az Arany János Művelődési Otthonban az Alba Regia Táncgyűttes közreműködésével. A sorozat következő állomásai Enying, Jenő, Mezőkomárom és Perkáta lesznek.

A program ötletgazdája Botos József. A munkában közreműködtek: Bóka Richárd, Cserna Bernadett, Hortobágyiné Göndör Katalin, Majoros Róbert és Németh István.

Most a falvakon a sor, hogy e „visszaszolgáltató anyagokat” felhasználják az oktatás, a közművelődés, az idegenforgalom, a falusi turizmus, vagyis a falvak közösségeinek érdekében!

Lezajlott a IV. Bornépek dalai népzenei verseny

November 7-én délután kilenc zenekar vetekedett a Skanzen kongresszusi termében, a Magyar Szőlő- és Borkultúra Kht., a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum és az Etnofon Népzenei Kiadó által meghirdetett rangos verseny díjaiért. A cél ugyanaz volt, mint az előző években: hogy a szőlőműveléssel, borral, mulatással kapcsolatos dal- és zenekultúra feledésbe merült vagy rejtőzködő, eddig ismeretlen értékei nagyobb nyilvánosságot kapjanak, s ezáltal újraeledjenek, ismét az ünnep részévé váljanak. A zsűri tagjai PhD. Balogh Balázs néprajzkutató, Berán István, a Táncház Egyesület ügyvezetője, PhD. Juhász Katalin folklorista, Zilai Zoltán, a Magyar Szőlő- és Borkultúra Kht. ügyvezető igazgatója, egykori néptáncos voltak. Az elnöki tisztet most is Kiss Ferenc népzeneész, az Etnofon Records igazgatója vállalta. Az első díjat (350 000 Ft) a Zengő Együttes, a másodikat (250 000 Ft) a Tükrös Együttes, a harmadikat (150 000 Ft) pedig a Vizin Zenekar nyerte el. A többi színvonalas produkciót értékes különdíjakkal honorálta a zsűri. A Borvirág Zenekar Vincze László szentendrei papírmérintő műhelyének gyönyörű bőrkötéses könyvével, valamint a Magyar Szőlő- és Borkultúra Kht. meghívásával lett gazdagabb, miszerint koncertet adhatnak a jövő ősszel megrendezésre kerülő, 18. Budapesti Nemzetközi Bor- és Pezsgőfesztiválon. A Bűrökös Zenekar a Táncház Egyesület különdíját kapta: egy felvétellel szerepelhet az Új élő népzene lemezsorozat következő antológiájában. A zenekar tagjait a Skanzen egy jövő évadra szóló családi belépővel és egy reprezentatív tárlatvezető kiadvánnyal jutalmazta.

A Skanzen különdíját a Cimbaliband is kiérdemelte, s ezen felül az Etnofon Records megajándékozta őket Henics Tamás szép könyvével, a visai juhmerés szokását művészien dokumentáló fotóalbummal, de a Magyar Szőlő- és Borkultúra Kht. különdíját is hazavihették (fellépési lehetőség a 18. Budapesti Nemzetközi Bor- és Pezsgőfesztiválon), akárcsak a Vivat Bacchus Énekegyüttes. Ez utóbbi formáció és a Csurgó Zenekar tagjai az Etnofon felajánlásaként egy-egy Ünnepeink c. háromlemezes népzenei antológiát vehettek el.

A Zora Zenekar tagjai az Etnofontól Marton László Távolodó Világzeném c. kötetét, a Skanzentől pedig egy-egy

ZENGŐ – fotó: Lévai Gábor

TÜKRÖS – fotó: Stefankovic József

VIZIN – fotó: Dobokay Máté

katalógust és családi belépőt nyertek. Az ünnepélyes eredményhirdetés egy remek vacsora kíséretében zajlott a Jászárokszállási Fogadóban. A résztvevők november 8-án és 9-én a Skanzen

területén megrendezett Szent Márton Napi Újborfesztiválon gálakoncert keretében is bemutatták műsorukat. Jövőre folytatjuk!

Förhénci Horváth Gyula

Kelj fel és táncolj!

Életre kelt az elveszettnek tűnt vicei férfiak tánca

Több mint egy évtizedes múlt elevenedik meg akkor, midőn a vicei Hagyaték Mezőségi Néptánc- és Énektalálkozóról formálunk gondolatokat, ugyanis az idén október 4-én a tizenharmadik alkalommal rendezték meg azt a hagyományörző találkozót, amely a Mezőség falvait átölelve igyekszik színpadra vinni azon énekeket és táncokat, melyek elődeink életének szerves részei voltak.

De hol is van az a kicsiny falu, mely ma már négyszáz lelket sem számlál? Beszterce-Naszód megyében, a Mezőség északi felében szorul össze a domboldalok között, s habár maroknyi nép lakja, mégis az 1300-as évektől kapaszkodik az anyaföld éltető ereiben. Az akkori viharverte évek – írja a Domus Historia – sokszor csak 5-10 viceit hagytak az élet lélegzésére a lepusztult faluban, de az élet mégis lüktet, s ma is életjelet ad, sokszor nagyon is életre valóan, nemzetünk felé.

A történelem mostoha keze nemcsak a múltban sújtotta e kicsiny falut, hanem az elmúlt évszázad is tragédiákat íratott történetébe. A harmincas évek kezdetén a fél falu leégett, akkor pusztult el – az alapkö-léteit még katolikus, a reformáció idején reformálódott, s most is református hitvallást hirdető – templom harangja. A kommunista évek sem ringatták a gondtalanság éveibe a falut. A lakók kétharmada elvándorolt, ugyanis hiába érett búza, s hiába szenteltek kenyeret augusztus első vasárnapján, a családok asztaláról, a gyerekek szájától a hatalmasok megvonták a kenyeret. Így menni kellett, sírva, sokszor mezítelen lábbal (mondták el sokan az elvándorlók és újra hazatalálók), de az életosztóntól, az élni akarástól hajtva. Dévára, Besztercére és a szélrózsa minden irányába.

Itt, a Mezőség ezen részén, az élni akarás tüzét érzékelve, s magunkba szíva határoztuk el tizenhárom évvel ezelőtt András

Mihállyal, a Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes igazgatójával, hogy habár ezer székely leányt nem lehet énekekre, tánclépésekre hívni, mert ez már a Mezőség, az erdélyi anyaföld hajlott hátú vidéke, de lehet Hagyaték Mezőségi Néptánc- és Énektalálkozót szervezni. S azóta a Hargita Együttes András Mihállyal és Füleki Zoltánnal, meg a csapattal, s nem utolsó sorban Gergely István papbaráttal, minden évben felidézik Domokos Pál Péter bácsi szellemét. S a Mezőség e lelkes lakói életrevalóságukkal, a vicei iskola tanárai, Lapohos Ella, Kerkes Zoltán, Bakó Zsuzsa pedig megannyi lelkesedéssel csatlakoznak hozzájuk.

A találkozón a viceiek lüktető élni akarása nyilvánul meg táncra perdülésükben és dalolásukban, s velük egyre több falué ezen a napon, s előtte heteken, hónapokon keresztül. Az idelátogató idegen elhagyott házakat, s az elhagyatottságtól összerepedezett és megomlott árpádkori templomokat lát. Mégis, ezen a napon olyan tüze lobban fel az életnek, hogy igazolódik Wass Albert próféciaja: „a kő marad”.

Már régóta öröm forrása volt, hogy fiatalok csoportosultak táncolásra, hogy őseik, ükapáik lépéseivel, dalaival érezzenek bele a hajdani életbe. A legutóbbi, tizenharmadik alkalommal megrendezett „Hagyaték” találkozón valami más is történt. Egy elfeledett tudás, örökség került vissza eredeti helyére. A Hargita Együttes tánckarvezetője, Gábos Endre, egy 1971-ben Foltin Jolán, Stoller Antal és Novák Ferenc által gyűjtött, a Magyar Tudományos Akadémia archívumában őrzött némafilmről „szóról-szóra” tanulta meg az elveszettnek hitt vicei férfitáncot. Ezt tanította meg hivatásos táncosainak. Ez alkalommal tehát egy, az ar-

chívum polcain porosodott film tartalmát hívták életre, s táncolták azokat a lépéseket, melyeket a gyűjtés idején táncolók ma már csak a jó Isten ablakából szemlélhettek.

„A Hargita Székely Népi Együttes nemcsak egy műsort mutatott be, nem azért táncolt, hogy megtapsolják. Az idei találkozóznak ennél sokkal nemesebb célja volt, mégpedig visszatanítani a viceieknek elveszettnek hitt férfitáncukat. Reménykedünk abban, hogy a jövőben előkerül más gyűjtés, akár párostánc is. Bízom benne, hogy a viceiek saját örökségüket nemcsak megtapsolták, hanem vissza is tanulják. A tizenhárom év alatt bemutatott anyagok között mindig akad új és értékes, a találkozóra érkező csoportok egyre kevesebb giccset hoznak. A vicei találkozó igazi eredményeként rengeteg gyermekcsoport alakult, s mutatkozik be itt évről-évre. Üzenjük, »Kelj fel és táncolj!«, mert a tánc virtusa mellé hozzárendelődik a nemzet feltámadása. Szeretnénk követendő példa lenni abban, hogy ez a találkozó életet lehel az elfeledettbe, a hivatásos művészek és műkedvelők, az egyházi előjárók, tanítók, tanárok akaratából, összefogásából” – összegezte gondolatait tömören András Mihály.

Gyerekkoromban, a nagymama kezébe kapaszkodva, láttam egy fiatal fiút, amint ziháló lovak mögül a szekérre két lábbal állva hajszolta paripának hitt elcsigázott szürkét. Nem értettem, hogy miért. A szekér igen-igen pattogott a kövesre burkolt útesten, és fenyegetően hanykolódott, nagy esélyt teremtve arra, hogy hajtója alábukva, maradandó zúzódásokat szerezzen, s így emlékezzen majd évek múlva is legénykedő vállalkozására. Most már, azt hiszem, kezdem érteni, hogy nagyon fontos önmagunk valóságát megélni. A legényes, mely újjászületett a Hargita Együttes legényeinek csizmáin, feszülő harisnyáin, sugallja mindannyiunknak, hogy a mostani legények mennyivel „szegényebbek”. Hiszen őseink több száz éves élettapasztalata sűrűsödik bele dalainkba és táncainkba, a megénekelte, kitáncolt örömök, találkozások, udvarlások, egymásra lelések, bánatok és búcsúzások, sirtók és gyászok tették teljesebbé személyiségüket. Ma igen nehéz volna legényes virtusainkat autóval vagy egyéb modern használati cikkekkel az életre koreografálni.

Lőrinczi Károly vicei plébános

Fikó Regina
1922–2008

Bacsoji bál 2008 nyarán

Nem indult aznap busz Bacsojba (Băciou, Moldva, Románia), így hát visszamentünk Klézsére, s másnap ismét nekiindultunk. A busz Ádzsudtól (Egyedhalma, Adjud) Korbászkaig (Corbasca) ment, onnan gyalog tettük meg a körülbelül 10 kilométernyi utat. Útitársak is akadtak, a környező falvakban lakók naponta teszik meg ezt a távolságot.

Hallatszott a zsvaj messziről. Még jóformán be se értünk, gyerekek hada ugrált körülöttünk. Nem lehetett mindennapos látvány, hogy hátizsákos „fehérek” érkeznek ebbe a tiszta cigány faluba. Jánkunak, a főnöknek a háza felől érdeklődtünk. Két ház is volt az udvaron, egy nagy, kétszobás, szépen bevakolt, verandás, és egy kisebb. Bementünk az alacsony mennyezetű kunyhóba. A főnök éppen munka közben volt: disznót darabolt fejszével.

– Juci! – kiáltott fel örömeiben, s már röptül is, hogy elhalmozzon csókjaival. Leültetett, kit, ahová ért és vagdalta tovább a friss húst. A felesége, háttérben meghúzódozó, törékeny, széparcú asszony, leste urának minden egyes szavát. Igen, jókor jöttünk, tényleg lesz bál este. Milyen jó! Fel tudjuk venni. Hátha addig még előkerülnek cimbalmosok, hegedűsök, netán kobzos öregek is a faluból. Mert itt mindenki zenész.

Jánku segítőkész volt.

– Azalatt, amíg ott voltunk, mintha te, Robi, az apánk és Juci, az anyánk lettetek volna, úgy éreztük magunkat – s folytak a könnyei a Dunáról visszaverődő éjjeli fényekben. Igaz, hogy tényleg igyekeztünk a kedvükre tenni az egy hét alatt, amíg Magyarországon turnéztak. Napközben felvételeket, esténként koncerteket szervezett Robi (Kerényi), szabadidejükben várost nézni, vidámparkba, állatkertbe vittük őket. Az ötlet, hogy Magyarországon turnézzon a tíztagú rézfúvós banda, ezelőtt tizennégy évvel Sára Feri fejből pattant ki. Akkoriban még nem voltak divatosak itt a „fanfáros” zenekarok.

Megfőtt a kávé meg a puliszka, mellé a pörkölt. Kézbevettük a tányérokat, s ettünk, beszélgettünk, kacagtunk. Amit Robi nem értett, azt lefordítottam románról magyarra. A legtöbbet nem értette, így kulcsfontosságú személynek érezhettem magam. Na, nem a kikezdetetlen román nyelvtudásom, de a kölcsönös szimpátia miatt igen jól működött a kommunikáció.

– Feküdjetek le! – szólt aztán Jánku.

– Nem, nem vagyunk fáradtak! Nem azért jöttünk.

Hiába, nem lehetett ellenkezni, most ő a főnök, ez a parancs.

Beszürkültt, be is sötétedett, de Jánku csak nem jön, csak nem jött. „Ránk zárta az ajtót, és itt felejtett.” „Nem akarják, hogy menjünk a bálba!” „Ez volt a csel: kicsaltak, hogy lesz bál, és most elbánnak velünk.” Síri csend, semmi mozgás sehol, csak távoli kutyaugatás. „Eddig tartott a nagy barátság!” „Hiába, mégiscsak cigányok, sohase lehet tudni!”

Csörrent a kulcs, nyílt az ajtó, Jánku toppant be mosolyogva:

– Gyorsan, gyorsan, szedjétek össze, ami kell, beállt a zenekar! Gyerünk!

Trombita, klarinét, szintetizátor, „dobszerkó” volt a felállás. Ment a tánc, nagy „göz”, porfelhő! Robi beállította a színpadnál a mikrofonokat felvételre, minden egyéb kellék a vállán lógott. Berángatták a cigányasszonyok-lányok táncolni, be a körbe, a kör közepére. Nekem nem volt szabad, Jánku vigyázott rám, nehogy a fiúk elvigenek táncolni. Dúltam-fúltam magamban, hogy miért nem szabad, miért csak Robinak. Itt a jó mulatság, s én nem táncolhatok, mert be kell tartani az illendőséget! Hogy, hogy nem, egyszer csak a kör közepén találtam magam, fiúkkal körbevéve, jártuk a szirbát, táncoltattak, vittek, hogy a lábam se érte a földet.

Szünetben a vödörből ittunk „szerre” egy-egy pohár bort szomjúság ellen, s aztán folyt a bál, egészen reggelig.

Ábrahám Judit

Néptáncosok kellékboltja

„Cipőt, kalapot, gyöngyöt, szalagot!”

MÁRCIUSBAN MEGNYITOTTUK MISKOLCI ÜZLETÜNKET!

CÍM: SZÉCHENYI U 52. FSZ/A.

BUDAPEST, XIII. KATONA JÓZSEF U. 22.

Telefon: 1-239-1199 Mobil: 70-592-5955 Fax: 1-278-0339

Email: info@neptanckellek.hu Honlap: www.neptanckellek.hu

AMIT KÍNÁLUNK:

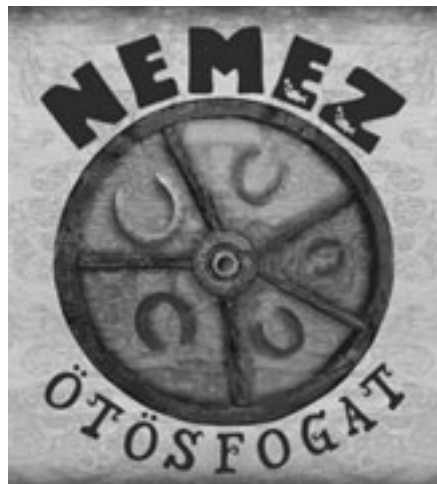
karaktercipők széles választéka, csizmakészítés méretre, szegedi papucs, bársony- és brokátcipők, szatén- és hímzett szalagok, harisnyák, keszkenő, kendő, műanyag- és üvegyöngyök, gyöngysorok, táncpalack, posztó, nyúlászor és szalmakalapok, sarkantyú, próbaruhák, dresszek, méteráru, CD-k, oktatási segédanyagok, szakkönyvek

Rendelését e-mailben és faxon is elküldheti. Vásárlás postai utánvétellel lehetséges.

A nemEZ bemutatkozó lemeze: Ötösfogat

Beszélgetés Orbán Ferencsel, a székelyföldi zenekar hegedűs-gitárosával

„Születtünk a 2007-es tavaszi ébredéssel, megannyi termés- és élményálmossal. Zenevágányunkat nem ötvözték misztériumok, filozófiák, csupán az örömmuzsika, de attól kezdve, hogy nyilvános merényletet követünk, a visszajelzések, a közösségi-közös élmények is meghatározóak. Erdélyi indulásunk magába foglalja a távolabbi vidékekre, valamint közeli lelkekhez való eljutásának reményét. Lemezünket úgy ajánljuk befogadásra, ahogyan készítettük: szeretettel, a nemEZ ötösfogata” – olvasható a nemEZ zenekar lemezén. A székelyföldi zenekar hegedűs-gitáros, Orbán Ferenc válaszolt kérdéseinkre.

– *Honnan a név, s mi a jelentése?*

– A nemEZ név elsősorban ugyan kulturális kincsünkre utal, ami esetünkben a népdal, de nem titkoltan a nagy- és kisbetűs játékkal a hagyományostól eltérő előadásmódra is. Zenekarunk, megannyi névkeresési kísérlet után, a 2007-es tavaszi alakulását követő harmadik hónapban kereszteltetett énekesnőnk által.

– *A stílusuk az önmeghatározásuk szerint etno-jazz-funk. A különböző stílusok elemek jellemzők-e a produkció egy-egy elemére, netán ezek egységbe olvadnak?*

– Próbáljuk megteremteni az egészséges egyensúlyt, de ennek sikerességét illetően igazából a visszajelzések a mérvadóak. Születési szakaszunkban, amikor még csak hír szintjén létezett a csapat, kénytelenek voltunk mi magunk besorolni zenénket a paletta megfelelő szögletébe. Ez végletekben a folk és a jazz, mely stílusok köré megannyi hatás felsorakozik. Mi szüntelenül reméljük, hogy valamelyest sikerült egyéni hangzással előrukkolnunk.

– *Az etno meghatározás mit takar? Népdalokat, illetve népi motívumokat felhasználná-e, s ha igen, akkor ezeket mennyire formálják a maguk képére?*

– Inspirációnk és alkotásunk legfőbb kiindulópontja a magyar népdal. Ez konkrét szövegek és dallamok feldolgozását, néha továbbképzését jelenti. Van rá példa, hogy egy adott népi szöveget teljesen más, népies jellegű dallammal ruházzuk föl, s előfordul, hogy a szöveget idomítjuk egy bizonyos lüktetéshez, ritmikához.

– *Egyik vagy másik magyar tájegység muzikájával behatóbban is foglalkoznak?*

– Nyitottságunk a magyar kultúra egészére terjed ki, azaz nincs kimondottan olyan tájegység, amelynek dalait előnyben részesítenénk. De természetesen a zenekaron belüli érdeklődés akarva-akaratlanul meghatározza, hogy az általunk kedvelt dalok teremődnek újjá.

– *Éri-e önöket hasonló kritika, mint a legtöbb világszenei előadót, akiket azzal vádolnak, hogy nem méltó és értő módon nyúlnak a népzenehez?*

– Természetesen mi sem vagyunk kivételek, ami bizonyos szempontok szerint érthető, sőt egészséges is. Szerencsénkre az efféle visszajelzésekkel messzemenően kevesebb szer kell szembenéznünk, ami nem jelenti azt, hogy nehezen viselnénk a kriti-

kát. Az építő jellegű észrevételt, véleményezést örömmel fogadjuk, sőt nagyon szépen meg is köszönjük.

– *Van-e külföldi példaképük, vagy mondhatni, a saját útjukat járják?*

– Mi ötven ötféle emberek vagyunk, akik megpróbálják legjobb belátásuk és tudásuk szerint húzni a nemEZ-szekeret. Régóta a magunk útját járjuk, így elsősorban saját elképzeléseinket próbáljuk megvalósítani az alkotás által. Nap, mint nap érnek különböző hatások, de kizárólagosságról nem beszélhetünk.

– *Mit kell tudnunk bemutatkozó lemeziük létrejöttéről?*

– Az Ötösfogat 2008 tavaszán – alakulásunktól számítva alig egy év alatt – készült el és jelent meg az erdélyi Tempo kiadó gondozásában. Tíz magyar népdalt tartalmaz, a megszokottól eltérő változatban. A lemez felvételeit a budapesti MMM Stúdióban, Szabó Miklós bábáskodása alatt rögzítettük. A borító szöveggönyvében megtalálható a dalszövegek angol változata is, ezzel is nyitva a másféle anyanyelvűek felé. A lemez előadói: Kátai Judit – ének, hegedű, Orbán Ferenc – hegedű, gitár, Könczey Jenő – billentyű, Kerezi Csongor – basszusgitár és Kátai Jócó – dobok.

– *Tervezik-e, hogy a közeljövőben minden részletében saját szerzeményekkel rukkolnának elő?*

– Nem, ilyesmiben most nem gondolkodunk.

– *Mikor és hol láthatóak a következő hónapokban?*

– A zenekar az elmúlt egy év alatt több mint harminc koncertet adott erdélyi, magyarországi és ausztriai tájakon. Az elkövetkezendő időszakban visszavonulunk a csillogásból egy következő feltöltődés reményével, mely szerint tavasszal új dalokkal ismét megörvendeztetjük a nyitott szívű hallgatókat. Addig is böngészhető a www.nemezband.com címen elérhető honlapunk, melyen naprakész információkkal szolgálunk.

Zsebők Csaba

folkMAGazin

LELŐHELYEK

TÁNCHÁZ ALAPÍTVÁNY
FOLKMAGAZIN SZERKESZTŐSÉG
1011 Budapest,
Szilágyi Dezső tér 6. I. em.
Tel.: (1)-214-3521

Interneten megrendelhető a
www.folkmagazin.hu oldalon

NÉPTÁNCOSOK KELLÉKBOLTJA
1130 Budapest, Katona József u. 22.
Tel.: (1)-239-1199

MESTERPORTA
1011 Budapest, Corvin tér 7.
Tel.: (1)-202-3859

KALÁKA ZENEBOLT
V. kerület Bárczy István utca 10.
Tel.: (1)-267-5331

A FOLK
1074 Budapest, Dohány u. 84.
Tel.: (1)-351-3341

A mi Mátyás királyunk

A Magyar Népmese Napja

Szeptember 30-án Érdről, a Cimbora Alapítvány által szervezett Mátyás király mesemondó versenyről igyekeztem Budára, a Széchényi Könyvtárba. Míg robotgott velem az autó, a robajló városból mit se látva kedves gyermekarcok, fényes tekintetek bukkantak fel és merültek alá gondolataimban. Aznap délelőtt több mint húsz, az ország minden tájáról érkezett 10-14 éves fiú és lány mesemondását hallgattam meg. Csodálkozással vegyes meglepéssel töltött el, hogy a máskor többnyire csak a fociért lelkesedő kamaszok milyen nagy átéléssel idézték meg a mesebeli Mátyás alakját.

Mire megérkeztem a Várba, már ott is lezajlott a „Mesék Mátyás királyról” című rendezvény zöme. Befejeződött az egész Kárpát-medencét megmozgató, országos mesemondó verseny döntője. A tájékoztatók szerint összesen háromezer kisdíák indult a versenyen, a húsz legtehetségesebb gyermek jutott el idáig. Megtörtént már a díjkiosztás is, a versenyzők eltávoztak, csak egy székeleyharisnyás fiú, meg egy aprócska, színes népviseletbe öltözött kislány várakozott türelmesen a felnőttek, többnyire újságírók között. Mint utóbb kiderült, Berecz Andrással szerettek volna találkozni.

Sajtótájékoztató következett. Bevezetésül Berecz András megneveztette a közönséget egy kacifántos, tréfás Mátyás-mondával, Jankovics Marcell beszélt varázslatos szépségű Mátyás-illusztrációinak születéséről, majd Sudár Annamária, az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) irodalmi szerkesztője bemutatta a „Mesék Mátyás királyról” multimédiás honlapot [<http://matyasmesek.oszk.hu>], ami sok szempontból páratlan a maga nemében. Az előzetesen kiadott ismertetőben így foglalták össze a honlap lényegét: „A »Mesék Mátyás királyról« című digitális gyűjtemény arculatának ihlető motívumai az OSZK-ban őrzött Corvinák iniciáléi, díszítései. A nemcsak gyerekeknek szóló szolgáltatás majd' 200 mesét (Kríza Ildikó és Kóka Rozália gyűjtéseit) és közel 40 egyéb szöveget tartalmaz, köztük Galeotto Marzionak Mátyás király kiváló, bölcs, tréfás mondásairól és tetteiről szóló könyve történeteit. Szépirodalmi bibliográfia, történelmi tanulmány és galériák is gazdagítják a honlapot. A galériákban a Hunyadi Mátyással kapcsolatos miniatúrákból és metszetekből teszünk közzé összeállítást, melyet Tóvizi Ágnes, a nemzeti könyvtár Régi Nyomtatványok Tára munkatársa válogatott, valamint külön is felvonultatjuk a Jankovics Marcell által Kríza Ildikó kötetéhez készült tizennyolc illusztrációt. A honlap számára Boldizsár Ildikó írt bevezetőt. A Magyar Katolikus Rádióval való együttműködésben 109 szöveg (mese) hangfelvétele készült el Helyey László színművész előadásában.”

Az élményekben gazdag nap végére már csak egyetlen esemény maradt, Benedek Elek kútjának megkoszorúzása. Élünkön Sediánszky János alpolgármesterrel, kezünkben koszorúkkal, virágokkal átvágtunk a Vár Oroszlános udvarán, s leereszkedtünk a Döbrentei térre. A Duna-parton, a kicsinyke Fátyol park lombos fái között áll „Benedek Elek apó kútja”. Az emlékműhöz közeledve kisebb csoportot láttunk, melynek közepén Kányádi Sándor állt. Talán emlékeznek a Kedves Olvasók arra, hogy 2006-ban hírül adtuk [*folkMAGazin* 2006/5], kedves erdélyi költőnk arról álmodozik, és azon fáradozik, hogy Budapesten emléket állítson Elek apónak. Az álom megvalósult. Mint Sediánszky alpolgármester úr beszédéből megtudtuk: „Kányádi Sándor kezdeményezésére és sokak segítségével, támogatásával került ide a Benedek Elek apó

Berecz András és Markó Botond nagybányai mesemondó, a döntő második helyezetteje (fotó: Dávid Lajos)

állhatóságát jelképező sziklakő a Hargitáról, amelynek tövében szülőfaluja, Kisbacon terül el. A monolitra Melocco Miklós tervezte meg a klasszikus oszlop vonalát, amelyen Gergely István kolozsvári szobrász örökítette meg Benedek Elek öregkori arcképét, hogy e kútból jelképesen is, örökérvényűen is folydogáljanak meséi és eszméi, amelyek az ő tollából az emberek, magyarok vágyait és nemes törekvéseit, igazságait gyermekeknek szólóan is hirdetik.” Benedek Elek fiának írt Testamentumából is idézett a szónok néhány időtállóan szép gondolatot: „...a vagyonszerzést életed céljaul ki ne tűzd! És ne félj, ne szégyelld szeretni a hazát! Ma a világpolgárság a divat, de te ne hódolj e divatnak!”

Az előttünk ott járt budaörsi gyerekek vörös rózsákból kötött, gyönyörű koszorúja mellé mi is elhelyeztük virágainkat. A hivatalos ceremónia végeztével Kányádi Sándor kért szót. Beszélt az emlékmű-állítás történetéről, nehézségeiről. Ő, nem a költségek összegyűjtése okozta a gondot, nem, hanem a bürokrácia! Ilyen mondat is elhangzott a „kilincselő” költő kioktatására: „A Duna-part nem kisebbségi tulajdon.” Egy pillanatra megfelhősödött az ünnepi kedvünk. „De hát már semmi baj, az emlékmű áll! Víz ugyan még nem folyik belőle, de csak idő kérdése és az is megoldódik. Lám, a magyaroknak két »apója« van, Bem apó és Elek apó, mindketten itt kaptak helyet a Duna partján.”

A székeleyharisnyás fiúcska, Markó Botond, aki addig folyton Berecz András oldalán sündörgött, valamit súgott az ünnepséget irányító hölgy fülébe. Egy igenlő fejbólintás után középre penderült, s tisztelettel megkérte a költőt, hallgassa meg az ő Mátyás királyról szóló meséjét. Lelkünk ismét felderült, s Mátyás király ott volt velünk.

Kóka Rozália

KÉT EGYÜTTES EGY SZÍNPADON

A Vasas Művészegyüttes Alapítvány az Oktatási és Kulturális Minisztérium, a Táncsics Alapítvány és a Vasas Szakszervezet támogatásával „Két együttes egy színpadon” címmel régi-új rendezvénysorozatot indított el. Céljuk, hogy az amatőr néptáncegyütteseknek fellépési, bemutatkozási lehetőséget biztosítsanak, a színpadon kívül pedig módot adjanak a táncosoknak egymás közelebről való megismerésére, szakmai tapasztalataik kicserélésére, vagy egyszerűen „csak” a barátkozásra.

„Két együttes egy színpadon” címmel a hetvenes-nyolcvanas években az akkori Táncfórum szervezett már igen sikeres előadássorozatot az Állami Népi Együttes Corvin-téri székházában. Ez a maga idejében az egyik legfontosabb megmutatkozási lehetőséget biztosította az együtteseknek, ahol nem csak egy-egy koreográfiával szerepelhettek, mint az antológiákon és fesztiválokon, hanem repertoár-műsoruk egy félidejét mutathatták be értő és érdeklődő, főleg szakmai közönség előtt.

Remélhetőleg ennek a rangos bemutatkozó fórumnak méltó folytatása lesz a Vasas által kezdeményezett névrokona és utódja. A első félévadban öt alkalommal találkozhatnak a kollégák és az érdeklődő közönség két-két együttes közös estjével a Vasas Művészegyüttes Alapítvány színháztermében (1085 Budapest, VIII. kerület, Kőfaragó utca 12.).

A 2008-as őszi program a következő (volt és lesz):

Szeptember 27. szombat, 19.00 óra

*A rákospalotai Szilas Néptáncegyüttes
és a Mende Táncegyüttes műsora*

Október 18. szombat, 19.00 óra

*Gálber Attila „Kabát dal” című táncszínházi koreográfiája
a pécsi Misina Néptáncegyüttes
és a székesfehérvári Alba Regia Táncegyüttes előadásában*

November 8. szombat, 19.00 óra

*A Bihari János Táncegyüttes
és a Vasas Művészegyüttes Tánckarának műsora*

November 29. szombat, 19.00 óra

*A Szentendre Táncegyüttes
és a győri Lippentő Táncegyüttes műsora*

December 6. szombat, 18.00 óra

*A péteri „Viráglányok” avasi román kopogója,
valamint a Hidas György Művészeti Iskola folklór műsora,
továbbá a Dunajvárosi Vasas Táncegyüttes „Eltűszentett
birodalom” című mesedarabja.*

A belépőjegyek ára: 600 Ft. Információ: a 06-1-318-76-77 és a 06-1-318-79-63 telefonszámokon, valamint a vasas@vme.hu e-mail címen.

Az előadások után a büfében alkalom nyílik az ismerkedésre, beszélgetésre, barátságok felújítására és karbantartására, egy szóval találkozásra, amire manapság egyre kevesebb lehetőség adódik a néptáncosok között.

Reméljük, hogy a támogatók segítőkészsége megmarad az elkövetkező, minden bizonnyal még a mostaninál is inségesebb időkre, s a találkozások „két együttessel egy színpadon” folytathatódnak 2009-ben is.

Panyiga

KÁRPÁTALJA – határok nélkül

A Magyar Vár Alapítvány idei Nyári Szabadegyetemét Pomázon, a Majdán-fennsíkron rendezték meg, július 19. és 27. között. A szakmai programot Fülemlé Ágnes (hajdani bartókos néptáncos) és férje, Balogh Balázs (MTA Néprajzi Kutatóintézet munkatársa) néprajzosok szervezték. A népzenei, néptáncos és kézműves alkotótáborban érdekes ismeretterjesztő előadásokat hallhattunk Kárpátalja múltjáról, vallási és etnikai viszonyairól, építészetéről, irodalmáról, néprajzáról, néptáncáról, az ottani magyar nyelvű oktatás helyzetéről, a nagybányai festőiskoláról, a Tisza-völgy életéről, az ártéri gazdálkodásról, az önellátó paraszti gazdálkodásról, a környezetvédelemlről, a kopjafás temetkezésről.

A tábor a Trianoni békeszerződéssel elcsatolt területekről érkezettek részére ingyenes volt. Természetes ez a gesztus, hiszen a kárpátaljai, erdélyi, vajdasági családok jövedelme egyelőre még alacsonyabb, mint az magyarországiaké.

Estéknként gyerek- és felnőtt táncbázis zajlott a Téka zenekarral. A gyerekek dunántúli, illetve tekerőlant kísérettel dél-alföldi lépésekkel, a felnőttek mezőségi (palatkai és széki), kalotaszegi, Kükküllő-menti, szatmári és dél-alföldi táncokkal ismerkedtek. Minden délelőtt népdalokat tanulhattunk Dúcz Júlia vezetésével. Havasréti Pál a tekerősöket, ifj. Csoóri Sándor a hegedűsöket és brácsásokat tanította, Jakab György a fafaragással, Kovács Pali Ferenc a kalotaszegi bútorfestéssel ismertette meg az érdeklődőket. Volt még íjásztábor, lovagoltatás, játszóház, korongozás, szövés, fonás, rézdomborítás, bőrozés, „tündérképzés”, táblakép-festés, gyöngyözés, ismerkedés a gyógynövényekkel, ping-pong verseny, friss kürtöskalács, házi főzésű sör, no meg jó levegő és csapadékos időjárás.

Jól sikerült a Técsői Banda koncertje. A máramarosi zenekar sokszínű programjában egymást váltották a magyar, román, cigány, ruszin, hucul, zsidó és szlovák dallamok. Técsőn élt és tanított egyébként Hollósy Simon, a nagybányai festőiskola egyik kiemelkedő XX. századi képviselője.

A Nagydobronyi táncsoprot tőlük távoli tájegység táncait is járta, például rábaközit. Az eszenyi Ritmus táncegyüttes (Kárpátalja) jobb táncosai közül többen hiányoztak, a „Bereg-vidéki karikázó” mégis nagy sikert aratott. A tánctanítás során megtanulhattuk a Técső-környéki és beregi táncok első pillantásra szokatlannak tűnő lenthangsúlyos elemeit. A Mérai Hagyományörző Táncegyüttes tagjai az énekekben is tehetségesek, Tötszegi András „Cucus” fia pedig „kiköpött” apja. A szépen betanult táncfolyamatok és a gyönyörű viselet vastapsra ragadtatta a nézőket. A táncbázisban feltűnt viszont, hogy a méraiak a szatmárba, dunántúlba nem álltak be, ahogy az erdélyiekéknél sajnos ez már „szokás”. A kishegyési Rizgetős táncegyüttes vajdasági fiataljai lelkesedésből és lelkesítésből vizsgáztak jelesre. Lendületes szatmári és dél-alföldi tanításuk során még a „falábúak” is bemelegkedtek a tanuló körbe. A táncbázis világra jellemző a csodaszép erdélyi táncok túlsúlya. Bakonyi Ernő „Savanyú” (a legendás Bartók Együttes egykori tagja) ezért az esti Téka-táncbázisokban a fő hangsúlyt inkább a magyarországi táncanyagra – a szatmári és dél-alföldi táncok tanítására – helyezte. Ezzel egyben fel is idézhettük a tavalyi táborban tanultakat.

Berecz András előadójestjén szokás szerint rendesen megénekelte bennünket. A többszöri visszatapsolás után szerényen búcsúzott a hálás közönségtől: „Kösz, hogy meghallgattak mértéken felül!”

Záhonyi András

KODÁLY ZOLTÁN, A NÉPZENEKUTATÓ – V.

Fotó- és dokumentumkiállítás a Hagyományok Házában

Szakmai terv: Pávai István

FOLKLORIZMUS

„A népies műdaloknak, kivált a csárdásoknak, a cigányok voltak a legjobb előadói, az igazi népdalokkal azonban csak újabban kezdnek megismerkedni. A magyar népdalok ötfokúsága ugyanis nekik teljességgel idegen. Még a Gyöngyösbokrétára idején az egyes falusi csoportok magukkal hozott eredeti dalait is a cigány, szégyenszemre, kottából volt kénytelen játszani, s gyakran oda nem illő kísérettel. A cigányzenekarok sablonos harmóniái a dúr-moll rendszerben fogant műdalhoz még illeszkednek valahogy, de a népdalhoz sehogy. Nem ritkán a dallamot is kikezdi a harmónia, ezért nagy probléma a népdal kísérete.” (Kodály Z.: *A cigányzenéről*, 1961)

„Az idei Gyöngyösbokrétára próbáinak nagyon nagy öröme volt, hogy azokon a magyar zene nagymestere, Kodály Zoltán is részt vett. Együttal – Paulini Béla felkérésére – ellenőrizve, eligazítva természetesen mindent, ami a zenei részben eligazítani való akadt. Elejétől végig ott volt a próbákon Kodály Zoltán, pedig a próbák eleje, meg vége, bizony hat-hat órát jelentett.

Különbén már Kodály Zoltán ösztönzésére szerepeltetett a rendezés az idei Gyöngyösbokrétában a múlthoz viszonyítva több népi hangszert, több furulyát, citerát, dudát.

A »falevél-zenekarokat« ugyan már nem Kodály javasolta, de azért »életre keltésük« ellen dehogyis emelt kifogást: a legnagyobb szeretettel látta.” (A *Hagyomány Szava*, 1943. 9.)

„Hogyan válhat a régi magyar parasztzene, az egyetlen magyar zenei hagyomány, a magyar műzene megteremtésének alapjává?

Kodály és Paulini Béla bocsárlapujtői (Nógrád vm.) bokrétásokkal a próba egyik szünetében, 1943 (*Hagyomány Szava*, 1943. 9. szám)

Semmi esetre sem úgy, hogy egyébként egészen nemzetközi vagy idegen jellegű, stílusú művekbe mesterségesen beleékelünk magyar parasztdallamokat vagy dallamrészeket. A zeneszerzőnek mintegy meg kell tanulnia a régi parasztzene nyelvét, hogy vele olyan módon fejezhesse ki zenei gondolatait, ahogyan a költő anyanyelvét használja. Ha megvan a zenészben a kellő szeretet ahhoz, hogy belemélyedjen a parasztzene átélésébe, ha ennek következtében teljesen átengedheti magát e zenei nyelv hatásának, ha van önálló

Kalotaszentkirályi gyöngyösbokrétások kottaismerő cigányprímásukkal, Varga Ferenc „balkezes Csipás”-sal, 1941–42

mondanivalója és ha van teljes technikai tudása gondolatainak kifejezésére, akkor vállalkozása sikerül. Művei nem parasztdallamok mozaikszerű összeállítása és megharmonizálása vagy variálása lesznek, hanem a paraszzenének belső lényegét fogják kifejezésre juttatni.

Egy magyar zeneszerzőnek, Kodály Zoltánnak (1882) kizárólag magyar paraszzenére támaszkodva sikerült ez, úgy, mint senki másnak nálunk: zenéje mintegy apoteózis a magyar paraszzenének.” (Bartók B.: *A magyarországi modern zenéről*, 1921)

„Feldolgozás: akkor jó, ha nem érzik annak. Ha olyan, mintha mindig úgy lett volna. Ez a művészi oldala. Másik a lelki oldala. Megérezni: a feldolgozó milyen közel vagy milyen távol áll a néptől. Mi hiányzik?

Az enyémben megvan: Forgó [Matyi] háza, élelme, hálás a padkán. A m[agyar] tájak íze, a talaj, a bédi fiatal asszonyok, akikkel táncolt[am], az arcok, típusok változatossága, karaktere. Object[ív] valóság. Subjectív: az én érzéseim is zenei alakot öltönek, amit mindez keltett. A látottak.” (Kodály Z. *kézírtos feljegyzése*, [1951. március 25. után])

„Nagyon köszönöm szép énekét az International Folk-Music Council budapesti konferenciájának megnyitására. Különösen hálás vagyok azért, hogy előzetes betegsége ellenére is vállalta a szereplést, és ezzel megmentette a megnyitó ünnepélyes és zenei jellegét. Örülök, hogy külföldi vendégeink a Maga stílushú előadásában találkoztak először a magyar népdallal a hangversenydobogón.” (Kodály Zoltán levele Török Erzsébetnek, 1964. szeptember 4-én)

„...a magyar népdal előadása nem merülhet ki a nép előadásának utánzásában. Egy művelt énekes hozzáadhat még ahhoz a maga tanultságából és a maga tapasztalatából olyasmint, ami a népdal hatását csak emelheti, anélkül, hogy kivetkőztetné természetes sajátságából.

Ez történt Pallónál. Tanult énekes létére, ő úgy tudta és úgy tudja énekelni a népdalt, hogy azért annak minden sajátsága is megmarad. Megtartva a népdal eredetiségét, előadását mégis magasabb szintre emeli. Ez csak tanult énekesnek sikerülhet, aki azonban egyúttal nép is tud maradni. Ezért van, hogy az ő népdalinterpretációi mintaszerekeknek mondhatók; aki azt el akarja sajátítani, csak azok után menjen...

Nem véletlen, hogy annyi kiváló énekesünk származott Erdélyből. Ott beszélük máig is legszebben, legtisztábban a magyar nyelvet. Márpedig az ének alapja a nyelv; csak az lehet jó magyar énekes, aki a magyar nyelv gyökeréig való ismeretében nőtt fel, vagy abba született. Székelyhídy, Sándor Erzsébet és testvére, Mária után Palló folytatta ezt a sort... A mai napig ő a legjobb Hány, bármennyire próbálják megközelíteni a többiek.” (Kodály Z.: *Palló Imréről*, 1965)

„Művészi táncunkban – a balettra gondolok – még nem alakult ki a sajátosan magyar jellegzetesség, túlságosan kötik táncosainkat a technika nemzetközi formaelemei. Bár vannak biztató jelenségek, úgy hiszem, meg kell várni, amíg megszületik egy igazi, nagy alkotó táncművész, aki majd magasabb fokon nagyobb művészi egységgé tudja formálni a néptáncot. Biztos vagyok benne, hogy a jövő ezt az alkotóművészt is meghozza majd...

A társastáncok magyar alapja 1830 óta többé-kevésbé már megvolt, csak az utóbbi harminc-nyolcvan esztendőben szorult háttérbe. Ebben az időben kezdték elárasztani az országot a vándor táncmesterek. Ők még a falvak parasztjait is kiokosították a külföldi eredetű, divatos táncokban. Én magam ötven éve nem járok bálba, annyit azonban tudok, hogy a magyar társastánc valahogy bizony megrekedt vagy produkcióvá lett, s ezen segíteni kell. Ilyen szempontból jó kezdeményezés, hogy magyar táncbemutatókat

Gyöngyösbokrétások, Szék, Szolnok-Doboka vm., 1941–43

rendeznek. De nagyobb jelentőségű, hatásosabb eszköz lenne, ha már gyermekkortól kezdve rendszeresen tanítanák a magyar tánc elemeit is...

Sőt! Már az óvodában el lehetne kezdeni a táncoktatást. A székelek példálul már öt-hat éves korban táncra fogják a gyerekeket. Így valóban elérhetnénk, hogy a népdallal együtt vérünkkel, anyanyelvünkkel válik a tánc is. [...]

Arra kell törekedniük a zeneszerzőknek, hogy legalább olyan jó műveket írjanak, mint az eredeti paraszti táncmuzsika.” (Kodály Z.: *A magyar tánc kérdéseiről*, 1951)

„[Kérdező:] A Magyar Állami Népi Együttes milyen formában veszi át a népi hagyományokat? Igazi tolmácsolása ez a hagyományoknak?

[Kodály:] A népi együttes lassanként inkább táncegyüttes lesz. Azelőtt jó énekkara volt, ezt most mindenféle szempontból apasztották, sorvasztották. De azért még mindig van annyi énekes, hogy elő tudják adni a Kállai kettőst, amit annak idején, még az első időkben, nekik írtam. Mindenféle új kifejezési módot keresnek a táncban. Szerintem nem jó úton vannak, mert amit csinálnak, az se nem balett, se nem népi tánc már, hanem valahol a kettő közt imbolyog. Meg is írták New Yorkban, amikor itt szerepeltek. Az impresszáriók elkövezték azt a ballépést, hogy »Magyar balett« néven szerepeltették őket. Megmondták nekik, hogy ez nem balett, tehát ne hivalkodjanak olyan cégérrel, aminek nincsen meg a tartalma. Ott is változik a vezetés, Rábai személyével most a tánc van előtérben. Neki a tánc a legfontosabb, a többi mellékes.” (Kodály előadását követő vita Berkeley-ben, a Corvin Magyar Clubban, 1966)

„Bartók nyomában... Fialalok román ágát követik. Ő attól, hogy magához ölelte a román, szlovák, jugoszláv népdalt, még magyar maradt. Mint Mithridates, meg akarta tanulni országa minden népének nyelvét. Egy-egy ágának utánzóit azonban félretolják a hangsúlyt. A magyar jelleg kezd elhomályosulni, nemcsak zenében.

A népi együttesek kifogytak a magyar tánc változataiból? Mért nem fordulnak tánckutatóinkhoz tanácsért? Annyira a cigány és más népek táncaira vetik magukat. Ezért külföldön erősítik azt a hitet, hogy magyar = cigány.

Ehhez a Rádió cigánydalkultusza is hozzájárul. Különösen, ha magyarral keverik, és nem cigány nyelven, hanem magyarul énekelte, nem utal rá, hogy mi a különbség, s ezzel a cigány népi jelleget is elködösíti.

Itt van a sváb bál, jugoszláv bál stb. Mikor lesz már magyar bál negroid jazz nélkül?

Régi közmondás: vendég az úr a házban. De talán mégsem annyira, hogy a házigazdát kiverje.” (Kodály *kézírtos feljegyzése*, [1958 után])

Az összetartozás élménye

Bognár Szilvia népdalénekes az értékek közvetítéséről és a neki írt művekről

Vélhetően kiváló hangszeres művész is válhatott volna belőle, de idejekorán rájött, hogy énekelni jobban szeret. Sokat tesz azért, hogy a magyar népdal a mai világban is fennmaradjon, de a régizene világában is otthonosan mozog.

– Július 10-én, a 29. Kaláka Fesztivál nyitókoncertjén Kónya István lantművésszel lépett fel, a nemrég megjelent Rutafának sok szép ága című lemezük bemutatójával. Népdalénekesként hogyan került kapcsolatba a régizenével?

– Kónya Istvánt Sebő Ferenc révén ismertem meg, s három éve kezdtünk el együtt dolgozni. Több koncertet is adtunk, s most, a Reneszánsz Év kapcsán készíttünk arra, hogy felvételt is készítsünk. Írott forrásokból és a néphagyományból is merítettünk. Nem volt nehéz dolgunk, hisz a XX. századi népdalgűjteményekben bőven találunk olyan dallamokat, szövegeket, melyeket korabeli írásos forrásokból (Vásárhelyi Daloskönyv, Vietórizs Kódex, Kájoni Kódex stb.) már ismerünk. Műfaji szempontból igen sokrétűek ezek a dalok, mivel világi- és egyházi zene évszázadokon át ugyanazon kulturális- és zenei hagyományból táplálkoztak. (A közismert „Száras tónak nedves partján” kezdetű kanásztánc dallam felfedezhető például egy nógrádi betlehemesben, de menyegzői dalszöveggel is.) Olyan ez, mint egy hatalmas gyökerű ágas-bogas fa, ezért lett a lemez címe Rutafának sok szép ága.

– A Kaláka Fesztiválon adott koncertjükön leginkább a zaborvidéki összeállítás fogott meg, mert igencsak elütött a többi daltól. Miként képes ennyire eltérő karaktereket bemutatni?

DISZKOGRAFIA

Anima Sound System: Shalom – Szerzői kiadás, 1995;
Anima Sound System: Hungarian Astronaut – KO Records, 1996;
Anima Sound System: Anima – KO Records, 1997
Makám – Bognár Szilvia – Lovász Irén: SkanZen – Fonó Records, 1999
Vándor Vokál: Feljött a hold – Periferic Records 2000;
Vándor Vokál: Rózsát ültettem – Wild Boar Music, 2002 (Belgium)
Makám – Bognár Szilvia – Palya Bea – Szalóki Ágnes: Anzix – FolkEurópa, 2003
Makám – Bognár Szilvia: Almanach – FolkEurópa, 2004
Bognár Szilvia: Ének őrzi az időt – Gryllus, 2006
Bognár Szilvia, Herczku Ágnes, Szalóki Ági: Szájrol szájra – FolkEurópa, 2007
Kiss Ferenc: Pávaének (DVD) – Etnofon Records, 2007
Bognár Szilvia-Kónya István: Rutafának sok szép ága – Gryllus, 2008
Burány Trió: Csillagtalan sötét éjjel – Harmónia Produkció, 2000
Trio Calamona: re Trouvere – Periferic Records, 2001
Fonó zenekar: MIXTVRA CVLTIVALIS – Fonó Records, 2002
Vasi Népdalstúdió: Gyógyítgatom a szívemet – Vasi Népdalstúdió, 2003
A Magyar Dudazenekar: Dudásom, dudásom, kedves muzsikásom – Dudaszó Hallatszík Alapítvány, 2004
Balkan Syndicate: Nikola – Tom-Tom Records, 2003
Majorosi Marianna: „Jól gondold meg kislány...” – FolkEurópa, 2005
Kiss Ferenc: Szerelem hava – Etnofon Records, 2005
Kadril: De Andere Kust – Wild Boar Music, 2005 (Belgium)
Djamel: Hamza – Wild Boar Music, 2005 (Belgium)
Sebestyén Márta: Magyar népköltészet – Hangzó Helikon, 2005
Sebő Ferenc: Nagy László – Hangzó Helikon 2004;
Sebő Ferenc: József Attila – Hangzó Helikon, 2005
16. Táncháztalálkozó – Magyar Művelődési Intézet, 1997
Táncházzene – Magyar Művelődési Intézet, 1998, 1999, 2000
Új élő népzene – Táncházzene Egyesület, 1995, 1996, 1997, 1999, 2001
Forrás: www.bognarszilvia.hu

– A hangvétel, a hangképzés, a díszítmények és egyéb stílusjegyek tekintetében a magyar népzenei dialektusok, falvak és előadók között is nagy különbségeket fedezhetünk fel. Ugyanígy van ez a különféle nemzetek dalaival. Én – a lehetőségekhez mérten – töreksem az eltérések megfigyelésére és megtanulására. Hihetetlenül izgalmas dolog utánozni a különféle megszólalásokat, mondjuk a szlovák asszonyok éles torokhangját, a bolgárok igen különleges technikáit, vagy a cseremiszek visszafogott, könnyed énekét.

– Furulyázni és fuvolázni tanult, majd 18 évesen énekesként elnyerte a Népművészet Ifjú Mestere címet. Az éneklés mellett döntött...

– Az általános iskola után Németh Pálhoz felvételiztem a Szombathelyi Zeneművészeti Szakközépiskolába, s valószínűleg el is kezdhettem volna ott a tanulmányaimat, de akkor már úgy éreztem, hogy nem feltétlenül akarok fuvolista lenni, mert énekelni is szeretek, s más tárgyak is érdekelték – elsősorban a biológia –, ráadásul felvettek a Jurisich Miklós Gimnáziumba.

Tizenhat évesen beléptem a Vasi Népdalstúdióba, melyet Tanai Erzsébet vezetett, őt már általános iskolás koromban is ismertem. Itt szerettem meg a közös éneklést. Amikor megkaptam a Népművészet Ifjú Mestere címet, már a Boglya együttesben és a modern zenét játszó Anima Sound Systemben is énekeltem. Kallós Zoltán egyébként méltatlankodott, hogy miként lehet egy ennyi idős gyerekeknek ilyen díjat adni, hisz még semmit sem tett! S be kellett látnom, hogy igaza van. Valójában eszméletés volt számomra ez a díj, ez jelentette az elhivatott munka kezdetét. Ebből a megfontolásból jelentkeztem az ELTE néprajz szakára is, hogy minél teljesebb képem legyen a hagyományos magyar paraszti kultúráról, hogy minél jobban belemélyedhessek a népdalok világába.

– Hét éven át énekelte a Vándor Vokálban. Erről az időszakról milyen emlékeket őriz?

– A Vándor Vokál-beli szereplésem hihetetlenül sok élménnyel gazdagított, s ez idő alatt rengeteg népdalt tanultam. A mai napig úgy tartom, hogy az együtténeklés – ami minden hagyományos kultúrára jellemző – nagyon jó. A közös éneklés most is jelen van az életemben, mégpedig a Herczku Ágnessel és Szalóki Ágival létrehozott Szájrol szájra című produkciónak köszönhetően. Természetesen szólístaként is nagyszerű énekelni, de a közös éneklés egy új minőséget hoz létre, az összetartozás élményét adja. Az Ének őrzi az időt címmel megjelent első szólólemezemre is meghívtam Majorosi Mariannát és Sebestyén Mártát, mert ahhoz a világhoz, melyet bemutatni és megszerettetni kívánok, hozzátartozik a közös éneklés. A napokban elkészülő új lemezemen Szalóki Ági és Herczku Ágnes énekelnek velem.

– Említette, hogy igyekszik minél jobban megismerni a paraszti kultúrát, s az Ének őrzi az időt című lemezének hallgatásakor is érzi ezt az ember. Milyen rendező elv alapján szerkesztette meg az albumot?

– A hagyományos paraszti kultúrában benne foglaltatik a születés-házasság-halál hármassága, hiszen ezek az emberélet fordulói.

Ugyancsak meghatározó a katolikus ünnepkör karácsony-húsvét-pünkösöd hármasa – már ha katolikus közösséget veszünk alapul –, hisz ez a mezőgazdasági évkörre épülő ünnepsor átölel egy esztendőt. Fontosnak tartottam például, hogy az albumon szerepeljen a menyasszony-búcsúztató, mint szertartás. Ugyanakkor a halálhoz való viszony több dalban is megjelenik, hisz rendkívül sokat elárul az adott kultúráról és tanulságos lehet a XXI. századi ember számára is. De mondhatnék számokat is, miszerint 12 dal van a lemezen, miként az esztendő 12 hónapból áll, 3 lánya van az anyának, mint a mesében...

– *Kiss Ferenc éppen a Szájról szájra produkció három bőlgye számára írta a Pávaének című művének női énekeit, s a Királyok, szentek, vitézek című munkája bemutatóján is ön énekelt az egyik női főszerepet. Mit érez az ilyen felkérésekkor?*

– Természetesen nagyon örülök, s megbecsülve érzem magam. Kiss Feri nagyszerű szerző, az elmúlt évtizedek alatt ezt számtalanszor bizonyította. Olyan múlt áll mögötte, amellyel nem sokan büszkélkedhetnek. S ha már a személyre szabott zeneszerzésnél tartunk, én „házi zeneszerzővel” is dicsekedhetek. A szólólemezem alap gondolata már három-négy éve megfogalmazódott bennem, de ahhoz, hogy elkészülhessen, meg kellett ismerkednem Kovács Zoltánnal, aki ma már a férjem. Mindkettőnknek ez az első önálló albuma, neki szerzőként, nekem énekesként.

– *A legközelebbi szólólemeze mikor jelenik meg?*

– Novemberben, Semmicске énekek címmel. Miként a címe is sugallja, ezt nem tematikus albumnak szánom, önmagában szeretnék egy-egy dolgot, érzést, élethelyzetet megjeleníteni. A lemez bevezetőjében úgy fogalmaztam, „...semmicске énekek szerelmekről, a boldog és boldogtalan menyasszonyságról, elválásról és elengedésről, barátságról, szeretetről, eleve elrendelt sorsokról. A magyar népdalok nyelvén, de karöltve a csuvasok rokondicsérő költészetével, a cseremiszek finom, könnyedén táncos dalocskájával, a bolgárok hegyek között hasító, messze hangzó énekével.” A csuvas és cseremiszk dalok egyébként Berecz András illetve Weöres Sándor kiváló műfordításában szerepelnek majd az albumon, amely karakterében is kicsit más, talán modernebb hangvételű lesz, mint az első, de ugyanazokat az értékeket kívánja közvetíteni.

Erdélyi T. László

Semmicске énekek

Bognár Szilvia lemezbemutató koncertje
Millenáris Fogadó, 2008. december 3., este 8 óra

A zenésztársak

BEDE PÉTER

furulyás, szaxofonos azon előadók közé tartozik, akik a magyar népzene és a jazz fúzióján egészen kivételes módon, mindkettőben nagy jártasságot és tudást szerezve, kellő alázattal munkálkodnak. Állandó muzsikusa hazai táncházaknak. Tagja volt a Kardos négyesnek, a Tüzkő Septetnek és a Besh o droM zenekarnak, Balogh Kálmán cimbalomossal világszerte koncertezik. Saját együttese a moldvai tánczenét játszó Fanfara Complexa.

GERZSON JÁNOS

gitárosként kezdte, majd kobzásoként (Csürrentő együttes) folytatta zenei pályáját. Ezután kezdett arab zenével és az ouddal foglalkozni, melynek mára egyik legelismertebb hazai képviselőjévé vált. Játszott arab klasszikus zenét Kairóban (Khalifa Együttes), de közreműködött világzenei produkciókban (Udrub, Chalaban, Euromed Fesztivál) és crossover projektekben (Monophonic, Anima Sound System, Membran) is. Jelenleg a magyar és keleti cigányzenét játszó Chinga zenekar tagjaként is ismerheti a közönség.

GYULAI CSABA

sokoldalú zenész, ütő- és vonós hangszereken többnyire a jazz és a világzene határán mozgó zenekarokban játszik. Tagja volt a Kolinda, a Makám, az Arasinda és a Trio Calamona zenekaroknak. Énekes-muzsikusként, rendezánsz kiskórusokkal 16 lemezt készített. Visszatérő vendége Grecsó István Kollektívájának, bábszínházi előadások zeneszerzője és közreműködője, valamint kortárs táncszínházi előadások muzsikusa is.

KOVÁCS ZOLTÁN

nagybőgős, egyben Bognár Szilvia legújabb lemezének zeneszerzője. Tagja volt a Makám zenekarnak és a török népzenei játszó Arasinda együttesnek. A sajátos hangvételű jazz-t játszó Smárton trió bőgőseként és különböző jazz-formációk vendégeként is találkozhatunk vele. Szalóki Ágival 2004 óta dolgozik együtt és oszlopos tagja a Bognár Szilvia, Herczku Ágnes és Szalóki Ági névvel fémjelzett „Szájról szájra” produkciónak.

PÁL ISTVÁN „SZALONNA”

olyan muzsikusként, aki követve szülei példáját a magyar népzene tanítását és koncerteken való továbbadását tűzte ki célul. A Magyar Állami Népi Együttes prímásaként a világ számos nagyszínpadán fellépett, de világ- és rockzenei produkciókban is részt vett/vesz. (Kispál és a Borz, Napra, Parno Graszt). Kárpátaljai együttesével 1992-ben a Pro Cultura Hungarica-díjat vehette át; 1999-ben a „Népművészet Ifjú Mestere”; 2006-ban a Fonó zenekar tagjaként eMeRTon-, szólístaként Artisjus-díjjal jutalmazták zenei munkáját.

RÁCZ KRISZTIÁN

egyike a hazai, fiatal generáció kiemelkedő tehetségű jazzgitárosainak, aki nyitottsága révén magyar világzenei produkciók részesévé is vált. Session-zenészként számtalan zenekarban megfordult, állandó tagja volt az Anselmo Crew, a Koala, a Sapszon Projekt formációknak. Ugyanakkor saját triójával is – mellyel saját kompozícióit játssza, – számos hazai fesztivál szeretett, visszatérő vendége.

THURNAY BALÁZS

fő hangszere a bolgár kaval, de játszik furulyán, ütőhangszereken is. A Makám alapító tagjaként írta be magát a magyar világzene nagykönyvébe, akikkel 21 év alatt (1985–2006) 9 albumot készítettek. Kiválása óta a versmegzenésítéseket játszó Kosbor muzsikusként, de Szentpéteri Csilla Piano Planet c. lemezén is hallhatták őt az érdeklődők. 1989 óta a Fóti Waldorf Iskola zenetanára.

MESICS GYÖRGY „MESÓ”

(ELŐHANG)

egy lányhoz írtam verseket
aki azóta meggebedt

egy másikhoz huszonhatot
de pár év után otthagyt

a harmadik a lelket
megreszelve ette meg

(a többről már nincs szavam
haljanak meg boldogan)

CSALÓDOTT HŐSSZERELMES PANASZA

barátaim nevéssünk együtt nyomorúságunkon
a változás örök
ne maradjunk ki belőle
épp újjászületésem szenvedései csiklandoznak
holnap mindenről ő fog az eszembe jutni
de ma még élvezem hogy
azt se tudom melyik kocsmában ér a hajnal
halszagú krisztus-reggel
új nap új halál
azt mondta egy-két év múlva
talán megint összetalálkozunk
úrsten húsz éve
haja még ott az ágyon
hol leszek én akkorra
isten fia homokvihár
füleidből spricceljen a vér
érezd meg amit velem tettél
hé sorsanyám
meglátjuk melyikünk erősebb

(üres minden
téboly szinten
ó szeretem a hegyi levegőt

elmegek innen
el kéne vinnem
magamat + talán 1 nőt

hallom mesélni
hangja bennem szól
vártam leszállni tömött buszokról

de ő nem jött én pedig
belehaltam telefonok mélységes csöndjébe)

SZERELEM

merre tekereg a nap morfondíroztam
reggelre őszirózsza lesz a lány mellei kivirágoznak
nyújtózkodik majd és hosszú fekete
ingben ülünk le kávézni jól aludtál
kérdi és mosolyog azután megnézzük
mennyit változott a világ vajon szorgoskodtak-e
a manók a koboldok nem
ügyetlenkedtek-e s nem kormozták-e a lidércek
ablakunkat tele jól látom
odakint olvad és kifésüli majd hajából
a csillagokat és a holdat combok ívfénye
szikrázik medence és térd között tavasz van
a homlokán ősz a füle mögött ezt éreztem
akkor is tél közepén először
illatok jöttek sorban és sejthettem
volna hogy együtt ébredünk sokszor
(mert illettünk egymáshoz korban)
de nem értettem akkoriban az emberi
sorsokhoz különösen a
saját agyamba nem láttam bele és
meglepődtem látván hogy pusztán
gondolat a világ létező fele
bizony a képzelet szül szépséget

Sok felesleges szó elhomályosíthatja a történekek tiszta valóságát. Aki befelé is figyel, esélye lesz megérteni a mozgatórugókat. Kívül-belül határán lebegni rezzenetlen elmével komoly kihívás, szép feladat. Nem akarok csalni, *nem csalhatok*.

Az itt közölt versek 1991 és '96 között, illetve 2008-ban születtek.

és szeretni kezdtem a bőre mögött
a zsigereket és fűben bukfenceztünk
hemperegtünk hóban és napot
loptunk és elfutottunk gyorsan amikor
nevettünk a sok feketerigó
is oldottabb hangulatban fütörészett
bokrok alatt a házak pedig kacsintottak
és miért a múlt idő kérdezhetnének hiszen
ez a legaktuálisabb jelen ebben
a pillanatban épp itt van velem
megáll mögöttem
vállamra teszi a kezét (gyönyörű keze van
karcsú nyugodt ujjakkal) jól aludtál
kérdi mosolyogva és hosszú fekete ingben
ülünk le kávézni jókedve átragad rám is
istenemre igazi tavasz-illat
árad belőle kizöldülnek tőle a fák is

akkor születtem amikor
elkezdtem szeretni
amit tudok azóta tudom amit érzek
őáltala érzem ott lakik ahol járok
őt eszem vele mozdulok ha
asszony fölött feszül a hátam hogyan is
gondolhattam hogy nélküle élek csak mert
párszáz napja nem láttam vagy talán
több mint egy éve már hogy helyette
kerge óra körbejár ó barátaim

életlen késsel nyiszálja torkomat a sors
ebből mostanság nem lesz halál

SZÁMVETÉS

Tudsz-e szeretni még? – kérdem
magamban. Nem túl nagy érdem:
maradtam, aki voltam harmincöt éve.
Egy fájdalmasan boldog élet lehetősége.
Azóta csak a várakozás

Talán ha rám találna már ama
termékenyítő kín-féle, elijedne
mellőlem a kíváncsi Halál, s véle
a sok konok rokon – a Gond,
a Láz, a Kétely; szivárvány-sárkány
jéghegy-fogai közül láttam
fel-feltűnni nehézkes járásukat.
Mögöttük harmincöt megfeszített évem –
harmincöt Krisztus kószál a szélben.

SMS

Naplemente. Vonat.
Kisstílvú tépelődéseim sora.
Hogy miért hasadt, ha elhasadt
a „honnán” és „hova”.

Vörösen fáj a táj.
Falvak tűnnek tova.
Házak, otthonok, kertek.
Aranyló földek pora.
Múló életem nyoma.

GRAFIKA: SZEREDI CSABA

A Hajdú Táncegyüttes jubileuma

Hajdúk Hete, Debrecen, 2008. október 11–18.

Az 1950-es években, fiatal munkásosztálybeliek közösségi igényének kielégítésére alakult meg az Építők Népi Tánccsoportja, amelyet Zámbori István, az Építők Kossuth Lajos Művelődési Házának akkori igazgatója hívott életre 1953-ban. A szakmai irányítást és az együttes vezetését Béres Andrásra és Varga Gyulára bízta. Már ezekben az években megkezdődött az a tudatos nevelőmunka, amely gyorsan országosan és nemzetközileg is elismert hírvé együttesé tette a tánccsoportot.

Az együttest 1960-tól jegyezték Építők Hajdú Táncegyüttesként, amelynek akkori vezetője – immáron egy személyben – Varga Gyula lett. A napjainkra kiterjedtesedett debreceni néptáncmozgalom „Gyula bácsija” mély és időtálló alapokat készített elő a jövő hajdúsainak. Az 55 éves jubileum a szakember, kutató, táncgyűjtő Varga Gyula áldozatkész munkáját igazolja, aki már akkoriban az országos néptáncmozgalom leghaladóbb, mégis a táncvilág százados gyökereihez visszanyúló irányzatát követte. Vendégkoreográfusokat hívott a cívisvárosba, és maga is kísérletezett az eredeti néptánc feldolgozásának újszerű lehetőségeivel. Gyula bácsi 1965-ig igazgatta a Hajdúkat, majd a stafétát az akkori Debreceni Népi Együttes asszisztensének, Kardos Lászlónak adta át. Személyében olyan pedagógust, művészeti vezetőt nyert az együttes, aki záloga lett a további sikereknek. Nem csak a várost, szűkebb környezetünket és a régiót ismertette meg a „Hajdúkkal” és a néptáncsal, hanem országos, mi több, nemzetközi publikumokat is lenyűgözött az egyre gyarapodó táncgyűttes. Kardos László negyedszázados művészeti vezetése után Kiss József, majd Koroknai Katalin következett. Tőlük vették át aztán a művészeti igazgatást a jelenlegi vezetők, Tiszai Zsuzsa és Lovas Bálint. Őket kérdeztük a több mint fél évszázadról és az

55 évnek emléket állító jubileumi rendezvénysorozatról, a Hajdúk Hetéről.

Tiszai Zsuzsa kiemelte, hogy a Hajdú Táncegyüttes azon kevés táncos műhelyek közé tartozik hazánkban, ahol az 55 év gyakorlatilag nagyobb hullámvölgyek nélkül telt el. Több mint félévszázados sikerről beszélt, amely idő alatt a Hajdúnak sikerült az ország szakmai élvonalába férkőznie, s ott megmaradnia. Kevés magyarországi táncgyűttes mondhatja el magáról, hogy valamennyi generációja – eddig minden alkalommal – a legmagasabb szinten minősült a táncos szakmai zsűriek előtt.

Őket, a mindenkor kiváló táncosokat ünnepelték tehát Debrecenben. Négyszáz „Hajdúst”, óvodástól egészen a senior korosztályig.

– Fontosnak éreztük – mondta Tiszai Zsuzsa –, hogy ezt az 55 éves jubileumi évet ne egyetlen nappal „tudjuk le”, hanem sokkal méltóbban, egy hét keretében, egy rendezvénysorozattal emlékezzünk és ünnepeljünk.

A szervezők igyekeztek minél színesebbé, változatosabbá tenni a programot, hogy minél több korosztály érdeklődését felkeltse. Nemcsak színpadi műsorokkal, tematikus bemutatókkal, hanem társ művészeti eseményekkel, illetve a közönségnek a tevékeny részvétel lehetőségét is kínáló alkalmakkal kedveskedtek a Hajdúsok.

Október 11-én Mezőségi Bállal indult a program. Magyar és román hagyományörző táncosok, s a Magyarpalatkai Banda köszöntötték a jubiláló csoportot és azt a több száz – nem csak néptáncosokból álló – vendéget, akik ellátogattak az együttes Hatvan utcai székházába.

Másnap viseletes táncosok lepték el a megyeszékhely főterét. A „Hajdúsokadalom” négyes(!) táncosa hirdette ki az ünnepi hetet, vendégcsalogató táncokat ropva a debreceni Kossuth téren. Óvodások és a meglelt felnőtt táncosok. Együtt!

A Debreceni Őszi Fesztivál programjába illesztett hajdús-jubileum aztán a színházteremben folytatódott. A Kölcsey Központban a felnőtt együttes új, kétfelvonásos tematikus darabját adták elő Nagyapáink emlékei címmel. Ebben a „Katonának kell menni a legénynek” és „Hídi vásár” idézte a régiék életét.

Az együttes régóta törekszik arra, hogy más művészeti ágakkal is megtalálják a közös hangot. Az ünnepi programban ezért helyet kapott a fotóművészet is, zenés-táncos témájú képekből külön kiállítást nyitottak Debrecenben.

A Hajdúk Hetét a debreceni néptáncosok október 18-án nagyszabású gálaműsorral zárták. A Népművészet Európa-díjával is kitüntetett együttes 150 táncosának a nagy érdeklődésre való tekintettel két műsort kellett adnia, de elegendő férőhely híján így is sokan lecsúsztak a „Hajdúk 55 év tükrében” című műsorról. E háromszoros ünnepen jubilált a táncgyűttes, az őket kísérő Szeredás zenekar (akik éppen 15 éve muzsikálnak együtt) és a félévszázados évfordulóra összeállt – és azóta is együtt dolgozó – szeniorcsoport. A beszédes nevű Hajdan-Hajdú öt évvel ezelőtt azért alakult meg, hogy az együttes egykori táncosai fellépjenek a 2003-as, 50 éves jubileumon. Azóta együtt is maradtak. Sőt! Új táncokat tanulnak, vendégkoreográfusokat hívnak. A Csokonai Színházban megtartott teltházas gálaműsor első félidejének legnagyobb közönségsikerét is ők aratták. Persze a második felvonás sem maradt el ettől. A jubiláló együttes felnőtt csoportjának Hídi-vására a hortobágyi nagyvásárok hangulatát, színeit és hangjait lopta vissza Debrecenbe.

Krakkó Ákos

fotó: Váradi Levente

DEBRECENI HAJDÚ TÁNCEGYÜTTES • 1953–2008
fotó: Váradi Levente

DEBRECENI HAJDÚ TÁNCEGYÜTTES • 1953–2008

fotó: Váradi Levente

DEBRECENI HAJDÚ TÁNCGYÜTTES • 1953–2008
fotó: Váradi Levente

MEGHÍVÓ

Szeretettel várjuk

Kunkovács László

fotóművész, etnográfus

PÁSZTOREMBEREK

című

fotókiállításának megnyitójára

2008. november 19-én,
szerdán 15 órára

a Bereczki Imre
Helytörténeti Gyűjteménybe
(5510 Dévaványa, Széchenyi u. 8.)

A kiállítást megnyitja
Szonda István
néprajzkutató

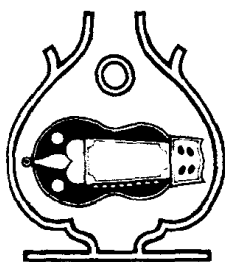
A tárlat 2009. május 30-ig látogatható,
keddtől szombatig 13-tól 17 óráig.
(Bejelentett csoportoknak
más időpontban is).

Információ:

Telefon: 66/485-040

E-mail: devavanyaaimuzeum@internet-x.hu

KIVÁLÓ MINŐSÉGŰ TEKERŐK

RÖVID HATÁRIDŐRE!

1039 Budapest, Barátpatak u. 6/B.
T: 06-20/ 438-9145; T/F: 250-7988

E-mail: bela@szerenyi.hu
Honlap: www.szerenyi.hu

SZERÉNYI BÉLA

hangszerkészítő mester, népi iparművész

NEMZETI TÁNCSZÍNHÁZ – SZÍNHÁZTEREM

december 27. szombat, 19.00 óra
Mezőség – Élő Martin Archívum V.
Honvéd Táncszínház
(az előadást követően táncház)

december 6. szombat, 15.00 és 19.00 óra
Nagyidai cigányok
ExperiDance – Román Sándor Táncársulata

december 1. hétfő, 19.00 óra,
december 28. vasárnap, 15.00 és 19.00 óra,
december 29. hétfő, 19.00 óra
Szeget szeggel
ReneDance két felvonásban
ExperiDance – Román Sándor Táncársulata

december 2. kedd, 10.30 és 15.00 óra
Zene-Bona, Szana-Szét
Honvéd Táncszínház

november 23. vasárnap, 15.00 és 19.00 óra
december 14. vasárnap, 15.00 és 19.00 óra
Ezeregyév
ExperiDance – Román Sándor Táncársulata

november 29. szombat, 19.00 óra
december 7. vasárnap, 19.00 óra
Aranyág
Duna Művészegyüttes

december 5. péntek, 19.00 óra
A 60 éves Erkel Ferenc Néptáncgyűttes jubileumi előadása

NEMZETI TÁNCSZÍNHÁZ – REFEKTÓRIUM

november 25. kedd, 19.30 óra
METSZETEK – Bemutató
Duna Táncműhely

MŰVÉSZETEK PALOTÁJA – FESZTIVÁL SZÍNHÁZ

december 10. szerda, 19.00 óra
december 19. péntek, 19.00 óra
Naplegenda
Magyar Állami Népi Együttes

december 16. kedd, 19.00 óra
Monarchia – Honvéd Táncszínház

november 25. kedd, 19.00 óra
Fekete-piros...tánc
Honvéd Táncszínház

december 12. péntek, 15.00 és 19.00 óra
december 13. szombat, 15.00 és 19.00 óra
Egri csillagok
Honvéd Együttes

www.nemzetitanctanzinhaz.hu

ELI – Született Pozsonyban

Kedves ismerősömtől, Dr. Kovács Ilonától csinos meghívót kaptam. Egy Amerikában élő fotóművész nő és egy japán festőművész nő közös kiállításának megnyitójára invitált. Valahol vidéken volt dolgom, nem tudtam elmenni az érdekesnek ígérkező eseményre. Aztán érkezett egy újabb meghívás. Találkozzak a művésznővel Ilike otthonában, az Alsóvölgyi úton. Már csak azért is, mert szerinte a magyar hölgy élete beleillik a sorozatomba. „Rajec Molnár Erzsébet nem lenne rossz alany »A történelem sodrában« sorozatodhoz. Szlovákiából kitelepítették őket, '56-ban elment Amerikába, varrónőként dolgozott, s közben a Columbia Egyetemen tanult. Irodalomtörténész, író és nyelvész lett, könyvtárosként és egyetemi oktatóként dolgozott. Most bemutatta a fotóit.” A találkozói remekül sikerült. Feledhetetlen, vidám estet töltöttünk együtt négyesben. Igaz, hogy csak „leányi bál” volt, de mi azért ittunk egy-két korty borocskát is, énekelünk, meséltem. Midori, a tokiói vendég japánul szavalt, végül táncra is perdültünk. Elkészítettem az interjút is Molnár Erzsikével. Most, amikor lejegyeztem elbeszélését, gyakorta összeszorult a szívem. Gondolatban szeretettel átölelem azt az egykori bátor kislányt, aki ő volt.

Molnár Elizabeth a leánynevem. Becsületos polgári családból származom, 1931-ben születtem Pozsonyban, a Grössling utcában. Az egy gyönyörű és akkor nagyon előkelőnek számító hely volt. A gyerekkorom nagyon szép volt. Négyen voltunk testvérek. Volt két bátyám, Ferenc és Antal, s egy húgom, Marika. Jómódban éltünk. Édesapám, Molnár Lőrinc, szabómester volt. A műhelyében olykor 10-12 ember is dolgozott. Ő Galántán született, mindig nagyon büszke volt a magyarságára, magyarnak nevelt bennünket is. Édesanyánk pozsonyi német lány volt, Hinterchuster Teréznek hívták.

A lakásunkhoz közel egy cseh óvoda volt, amikor óvodás korú lettem, oda adtak be a szüleim. Két házzal volt arrébb tőlünk. Hat éves koromban beírtak az Orsolyita Zárdába. Az volt akkor Pozsonyban az egyik legjobb iskola. Oda jártam, ott nevelkedtem, és ott kaptam az első magyar oktatást.

Az orsolyiták temploma a csarnok és a jezsuiták temploma között volt, benn a belvárosban. Apácák tanítottak bennünket. Két apáca nevére emlékszem ma is, Mater Vilma és Mater Kármel. Mater Vilma azért volt nevezetes, mert még édesanyámat is tanította. Anyám nagyon jó tanuló volt. Mater Vilma mindig emlegette és azt mondogatta nekem, hogy:
– Legalább olyan jó tanuló légy, mint édesanyád!

Ezt nehéz volt elérni, de azért soha nem hoztam szégyent anyukára. Mater Vilma az első osztályban, Mater Kármel másodiktól ötödik osztályig tanított. Utána már – mindenki tudja – a németek megszállták Csehszlovákiát. Aztán jött a Tiso-kormány, tehát a Szlovák Köztársaság. Eleinte a magyar iskolákat még nem zárták be, de már egyre nehezebb volt magyar iskolába járni. Így kerültem német gimnáziumba. Ott-hon mi mindig három nyelven beszéltünk: magyarul, németül és szlovákul. Ez nagyon természetes volt számunkra. Ha pontosan

Szüleim esküvői képe (Pozsony, 1926.)

fejeztük ki magunkat, apánk mindig megdicsért bennünket.

Mint gyerek, még nem sokat értettem az országunkban bekövetkezett politikai változásokból, de nagyon figyeltem a felnőttek beszélgetéseit. Nálunk otthon mindig voltak tanoncok és segítők. Esténként, amikor befejezték a munkát, letakarták a szabóműhelyben az egyik asztalt. Édesapám piros, zöld és fehér gombostűket hozott ki. Ezekkel minden este fölrajzolta nekünk a hadszíntereket: hol állnak az oroszok, hol a németek. Így már hat-nyolc éves koromban tudtam, hogy hol van Moszkva, hol van Berlin, hol van Budapest, hol vannak más városok. Itt tanultam meg igazándiból a földrajzot. Édesapám nagyon németellenes volt, üldözötteket is bújtatott, ezért ma is nagyon büszke vagyok rá.

A háború miatt a Grössling utcából a Mária utcába költöztünk át, mert ott élt édesanyámnak az édesanyja és a testvére. Az egész család összeköltözött egy házba, és

segítettük egymást. Egy nap a mellettünk lévő ház bombatalálatot kapott. A tetőnk, az ablakaink betörték, fáztunk, hidegben voltunk, pincében voltunk. Pozsony egész belvárosa így szenvedett. Én sosem éreztem úgy, hogy csak a mi sorsunk rossz. Ellenkezőleg! Ott tanultam meg, hogy a háború nem tesz különbséget ember és ember között. Ha a bomba leesik, mindegy, hogy ki vagy, hol vagy, éppen úgy agyonüt, mint más. A háború alatt nem halt meg egyetlen családtagunk se. A két bátyám még fiatal volt, tizennégy-tizenhat évesek voltak. Édesapám nagyon félt, rettegett, hogy elviszik őket a németek, mert már akkor kezdték összegyűjteni a nagyon fiatal fiúkat is. Nem katonának vitték őket, hanem sírokat kellett ásniuk, hogy eltemessék a halott katonákat. Egyszerűen az utcán elfogták őket, azt mondták, hogy gyere, áss, és aztán nem tudtak többé onnan elszabadulni.

Emlékszem, hogy a háború alatt nagyon sokat éhezünk. Ha egy ló elpusztult az utcán, akkor azt azonnal szétvágják darabokra és pillanatok alatt széthordták az emberek. Mi is megtanultunk különleges húsleveset főzni lóhúsból. Jó íze volt, csak egy kicsit édeskés.

A háború befejezése után, amikor Edvard Beneš hazatért az emigrációból és bevonult Pozsonyba – a pontos dátumot nem tudom, de hát 1945-ben valamikor –, a színház előtt tartott előadást. Édesapám nagyon örült neki, mindnyájunkat kivitt a térre.

– Megjött Beneš! Megjött Londonból! Ezt meg kell hallgatnotok! – lelkesedett.

Apám hitt a Csehszlovák Köztársaság demokratikus szellemében. Tisztelte Masarykot. Örültünk mindannyian, hogy na, most végre megint Csehszlovákia lett, vége a Tiso-rendszernek. Végre újra Csehszlovákia lett, s most végre megint demokrácia lett! Beneš beszédéből hamar kiderült, hogy ők minden magyart ki akarnak dobni az országból, minden magyarnak el kell mennie innen! A színház elől sírva mentünk haza,

Mitzi nénivel a Duna jegén (Pozsony, 1934.)

mert tudtuk, hogy valami borzalmas dolog következik. Ismétlem, 1931-ben születtem, még fiatal kislány voltam, de tudtam, hogy valami szörnyű dolog fog történni velünk. És ez a szörnyűség valóra is vált, amikor '47-ben kitelepítettek bennünket. Miután Beneš hazatért, minden hónap, minden hét és minden nap rosszabb lett. Nem adták meg a magyaroknak a munkához való jogot, mindenben korlátozták a magyarokat. A magyar iskolákat bezárták, az utcán nem volt szabad magyarul beszélni. Egy nap mentem az utcán a húgocskámmal, aki akkor öt éves volt, és leköptek, megverték bennünket, mert egymással magyarul beszélünk. Olyan tizenöt-tizenhat éves fiúk voltak, ordítottak, hogy csúnya magyarok.

Hamarosan még nagyobb csapások zúdultak ránk. Megkezdődött a kitelepítés. Összeállították és kifüggesztették a kitelepítési listákat. Kihirdették a rádióban, hogy el kell menni minden nap és meg kell nézni, hogy ki szerepel a listán. Édesapám minden nap el is szaladt és megnézte. Ahogy emlékszem, két-három hétig nem volt rajta a nevünk, apám reménykedett, hogy nekünk nem kell elmennünk. Azt mondta:

– Látjátok, én csehszlovák vagyok!

Ő már akkor megkapta az értesítést – anélkül, hogy kérte volna –, hogy ő megint csehszlovák állampolgár. Az a büszke papír volt a kezében, amiről azt hitte, hogy megvéd bennünket, velünk semmi rossz nem történhet. Mi ugyan magyarok vagyunk,

magyar nemzetiségűek, mindig is úgy állított ki minden hivatalos papírt, hogy mi csehszlovák állampolgárok vagyunk, de magyar kisebbség. Minden dokumentumot így állított ki. Még őrök belőlük néhányat. Biztosra vette apám, hogy nekünk semmi bajunk nem történhet. Hitt abban, hogy a csehszlovák kormány ezt a szigorú törvényt valahogy enyhíteni fogja, hogy ez így nem mehet tovább!

Rövid idő múlva a mi nevünk is megjelent a listán. Így: Molnár Lőrinc és családja. Akkor apám pánikba esett, elment ezzel az állampolgárságot igazoló dokumentummal, bizonyítani akarta, hogy ő becsületes polgára Pozsonynak, és hogy ő ezt a kitelepítési határozatot nem tudja elfogadni. Mindjárt adtak egy katonát mellé. Azt éppen nem mondták neki, hogy fogd be a szádát, de tudára adták, hogy itt nincs mit tenni. Menjen haza, csomagoljon, mert három nap múlva visznek bennünket!

Ez volt az első nagy megrázkódtatás. Megmondták, hogy csak ennyi meg ennyi holmit lehet vinni és nem többet! Azonnal odaállítottak egy katonát az ajtónk elé, és többé nem volt szabad elhagynunk a lakást. Mindenki becsomagolta a maga holmiját. Mindegyikünknek megmondták a szüleink, hogy ki mit vihet el a kedves dolgai közül. Te csak egy babát, te csak egy könyvet vihetsz!

Harmadik nap megjelent egy teherkocsi, ami arra ráfért, azt feldobálták, és kivittek

bennünket az állomásra. Minden családnak adtak egy vagon. Vihettünk egy egészen kicsi petróleumfőzőt, amin lehetett teát főzni. Berakodtunk, elhelyezkedtünk valahogy, késő ősz volt már, hideg, októberi szél fújt, a vagonok hidegek voltak, elindultunk Magyarország felé. Akkor még nem sejtettük, hogy csak azután kezdődik az igazi kálváriánk. Három hétig tartott az út Pozsonytól Budapestig. Ez idő alatt egyetlenegyszer kaptunk a Magyar Vöröskeresztől valamilyen vizes gulyáslevest, de az messze volt az igazi gulyáslevestől. Mégis egy kis meleg folyadék volt. Ez volt az egyetlen meleg étel, amit kaptunk. Nem tudtuk előre, hogy ez az utazás három hétig fog tartani, tehát nem tudtunk felkészülni. Hoztunk egy kis lisztet, vizet, azt összekevertük, abból készítettünk olyan kis lángosféléket, amit úgy hívtunk, hogy lokse. Megsütöttük ezen a kis petróleumfőzőcskén, az volt az egyedüli meleg ételünk igazából. Nehezen vésztük át ezeket a heteket. A húgom borzalmasan sírt állandóan, nem értette, hogy mi történt. Azt a kis gyerekkönyvet, amit elhoztunk magunkkal, agyonolvastuk. Meséltünk neki, hogy valahogy megnyugtassuk. Én már nagyobb voltam, és bár én se értettem az egészet, ami velünk történik, türelmesebb voltam. Nem volt szabad a vagon elhagynunk. Először három hét után szállhattunk le a vonatról, amikor már Magyarországon voltunk, Budapesten. Akkor is engedélyt kellett kérni.

Édesapámék tizenegyen voltak testvérek. Az egyik öccse, Molnár Géza valahogy a háború előtt Magyarországra került, Budapesten élt. Édesapám engedélyt kért, hogy az öccsét meglátogathassa. Meg is kapta. Én mentem el édesapámmal, édesanyám a testvéreimmel ott maradt az állomáson. A Keleti pályaudvaron állt a vagonunk, valahol messze, kint egy vágányon. Mi apámmal korán reggel elindultunk. Gyalog kellett mennünk, mert senki egy fillért nem adott, hogy villamosra szállhassunk. Apukám testvére a Benczúr utcában lakott, még sose láttam, mert a háború alatt nem lehetett találkozni. A szüleim utoljára 1938-ban jártak Budapesten, az Eucharisztikus Kongresszuson. Akkor látták Géza bácsit utoljára. Géza bácsi valami postai tisztviselő volt. Nagyon sokáig tartott, amíg megtaláltuk a lakásukat, mert fogalmunk se volt, hogy hol van a Benczúr utca. Huszonötzör meg kellett kérdezni, hogy merre menjünk. Négy vagy öt órát is bolyongtunk, mire végre odajutottunk hozzájuk. Az is igaz, hogy nagyon le volt bombázva akkor Budapest, nem lehetett minden utcán járni. Innen oda küldtek, onnan ide.

Nagyon kedvesen fogadtak a nagybátyámék, édesapám nyakába ugrottak, megölelték és sírtak. Nagyon szegényesen, egyszerűen éltek. Azt mondta apám testvére, hogy ő nem tud segíteni bennünket semmivel, mert éppen hogy csak túlélte a háborút és nincs semmije. Jó tanácsokat adott, hogy hol lehetne segítséget kérni, de igazából nem volt módja segíteni rajtunk.

Késő este értünk vissza a Keletibe, éhesen, szomjasan, holtfáradtan. Hát, nem találjuk a vagonunkat! Két vagy három órát botorkáltunk a sötétben, éjfél lett, mire ráakadtunk a családunkra, mert amíg odavoltunk a városban, másik vágányra tolták át a szerelvényt.

Másnap jöttek valami hivatalos emberek, akik a menekültek részére a lakáskiutalásokat rendezték. Felvették az adatokat, kikérdezték az embereket, hogy kinek van rokona valahol. Milyen igényeink volnának? Édesapám azt mondta, hogy ő szabómester, neki olyan lakás kellene, ahol lehetne varrni, és hát kuncsaftok is lennének. Ezt mind felvették, és két-három nap múlva visszajöttek, hogy van egy üres ház, elvisznek bennünket és megmutatják. A házacska Solymáron volt. Ez a Solymár akkor – kérem, minden tisztelettel – olyan elesett kis falucska volt, hogy az elmondhatatlan. A ház szalmatető volt, óriási, rozsdás kulcschal kellett kinyitni az ajtaját. A WC kinn az udvaron. Egy kis kútból lehetett merni a vizet. Édesapám csak állt és egyszer csak elsírta magát, pedig kemény ember volt.

Koszorúslány (Pozsony, 1938.)

– Hogy tudjak én itt szabómester lenni?

Visszaütötte azt a kis házat azzal, hogy ő ott nem tud nekünk megélhetést biztosítani. Arra is gondolt, hogy iskolába kell járnunk, ami onnan megoldhatatlan lenne. Visszakutyagoltunk a vonathoz. Nagyon el voltunk keseredve. Húsz év múlva megtudtam, hogy milyen gyönyörű település lett Solymár!

Megint eltelt a vagonban három-négy nap, nem volt szabad sehová elmenni, csak ültünk és vártunk. Végre megint jöttek, hogy volna egy üres lakás Pesten, mégpedig a Visegrádi utca 111-ben, nézzük meg! El kell mondanom, hogy amikor már magyar földön voltunk, és az a se ide, se oda tartozás megszűnt, ahogy a magyar emberek törődtek velünk, abban szeretet volt, abban megértés volt, abban segítőkészség volt. Nem mondom, hogy ezüst tálcával fogadtak, nem volt arra senkinek lehetősége, fél Budapest ablakai ki voltak törve. Ott volt a sok szegény ember, akinek nem volt se ennivalója, se lakása. Tehát nem mi voltunk az egyedüliek, akik segítségre szorultak.

Amikor a Visegrádi utca 111-ben lévő lakást felajánlották nekünk, azt már úgy mondták, hogy ha ezt sem fogadjuk el, akkor már mi leszünk bajban, mert sok választás nincs. Megint én kísértem el édesapámat, hogy megnézzük a lakást. Mindössze tizenhat éves voltam, de édesapám nagyon megbízott bennem. Azt mondta:

– Ez a valóság, ez az élet, nincs más megoldás. Na, gyere, Eli, cselekedjünk!

Mindent megértettem, nem voltam többé gyerek, ezekben a napokban felnőttem.

Egy szegényes, normális proletárlakást mutattak meg nekünk, az úgynevezett „Hétházban”, ami egy híres ház volt Pesten, a Vizafogó állomás mellett, Angyalföldön. Gangos (körfolyosós) ház volt, a lakás a harmadik emeleten volt, a WC kinn a folyosón. Megint azt kell mondanom, hogy ezt is nagy szeretettel ajánlották. Ezt tudjuk adni, ez van! Édesapám nagyon sírt, átöleltük egymást és azt mondtuk, hogy elfogadjuk, aztán majd meglátjuk, hogy mit hoz a jövő! Hát, ahhoz képest, amilyen szép otthonunk volt Pozsonyban, ez a lakás igen szerény volt! Istenem, a szép házunk, a kertünk a nyaralóval, minden eltűnt egy perc alatt! Eszembe jut, hogy amikor jött a kitelepítés, egy szlovák katona eljött hozzánk. Valakinek ki kellett kísérenie a kertbe. Édesapám engem küldött ki. Ez a fiatalember minden fát lemért centiméterre, hogy az a szilvafa milyen magas, mennyi gyümölcs lehet rajta, mennyit ér. Mindent becsületesen felvett, hogy ennyi fa, meg ennyi virág, meg ennyi egyéb. Kaptunk is egy dokumentumot, hogy ez meg ez volt a tulajdonunkban. Persze soha, soha egy fillér kártérítést se kaptunk.

Már annak is örülnünk kellett, hogy a kiutalt lakásban az ablakok nem voltak kitörve, mert nem a Váci út felé néztek, hanem a Visegrádi utca felé, ami védettebb volt. Tehát volt ablakunk, volt ajtónk, volt egy nagy konyhánk és két szobánk. Jött a tél, kellett volna fűtenünk, de nem volt mivel. A Vizafogó állomásra szállítottak néha különböző faanyagokat. Azokból valamennyi letöredezett. Esténként, amikor besötétedett, édesapám leszaladt, és titokban összeszedte ezt a kis fatörmelékét. Azzal főztünk, egy kicsit fölmelegítettük a lakást. Igazából ez a nagy szegénység is jó volt valamire, mert megtanultuk, hogyan kell valamit megbecsülni, hogyan kell valaminek örülni. Boldogok voltunk, hogy már tudtunk levest főzni. Úgy emlékszem, hogy három hónapig nem kaptunk élelmiszerjegyet. Nem kaptunk semmit, mert addig tartott a papírokat elintézni. Erkölcsi bizonyítványt, meg Isten tudja, hogy még mi mindent. Valamiképpen az élelmiszerjegy volt a legutolsó.

Nagyon-nagyon éhezünk. Ha nem élttem volna át, el se hinném, hogy ilyen létezik. A fűvet megettem volna! Egy „bosnyák” – úgy hívták azt a kis, fekete lisztből sült kenyérből, zsemlecskét –, ötven fillérbe került. Ahhoz nem kellett kenyérjegy, a sarkon árusították, az volt a napi kenyéradagunk. Annyi kis pénzt valahogy össze tudtunk hozni, hogy azt megvehessük, mert egyébként pénzünk se volt. Nem váltottak át semmit, csak a fekete piacon lehe-

tett volna próbálkozni, de mi ahhoz nem értettünk.

Még maradt egy kis lisztünk, de se olajunk, se zsírunk nem volt már, nem tudtunk rántást se készíteni, csak egy kis üres lisztlevest ettünk minden nap.

Egyszer csak kisült, hogy egy unokatestvérünk, valaki édesapám családjából, a Nagycsarnokban dolgozik. Őt katonaként kivitték a Szovjetunióba, éppen akkortájt került haza kiéhezve, csaknem agyonverve. Takarítói állást kapott. Amikor tudomására jutott, hogy mennyire éhezünk, záráskor, amikor takarítottak a csarnokban, összeszedte a kidobott salátaleveleket, halfejeket, petrezselyem zöldjét és mindent, ami ehetőt csak talált. Betette egy nagy zsákba, s valahogy kicsempészte a csarnokból. Egyszer egy héten elhozta nekünk. Azóta tudom, hogy milyen finom levest lehet főzni halfejből. Ma is látom magam előtt azokat a nagy halfejeket, a szemek is bennük voltak. Apuka mindig azt mondta:

– Nem nézünk, eszünk! Éhesek vagyunk!

Így húztuk ki nagy nehezen, míg végre megkaptuk az élelmiszerjegyeket.

Édesapám mindig nagyon vallásos ember volt, Pozsonyban a jezsuitákhoz járt. Úgy érezte, hogy neki kötelessége az egyházköztségben is jelentkezni. Egy nap bekapogtatott a vizafogói kis plébániára – a Váci út sarkán volt egy kis kápolna, oda tartoztunk. Elbeszélte az esperesnek, József bácsinak – csak így emlékszem a nevére –, hogy mi történt velünk, és tanácsot kért, hogy miként juthatna munkához. Az esperes úr felajánlotta, hogy majd küld nekünk, ahogy ő mondta, kuncsaftot. Küld valakit, akinek édesapám varrhat. Mit ad Isten? Az első vevőnk a Láng-gyár, a nagy Láng Vagongyár tulajdonosának a felesége, Lángné lett apám első kuncsaftja. Nekünk kellett kimenni a gyárba, és ott vettünk méretet róla. Mindent ott intéztünk. Végre édesapám tudott dolgozni. Boldogok voltunk. Ilyen nagy név és ilyen nagy megtiszteltetés! Később a templom útján mások is megtudták, hogy ha kell nekik egy szoknya vagy valami, akkor Molnár úrhoz fordulhatnak, ő majd elkészíti nekik. Így, nagyon lassan, nagyon nehéz körülmények között, de elindult a munka.

Szüleimmel, Feri és Anti bátyáimmal, Marika húgommal (Pozsony, 1940.)

Sajnos, Lángék is hamarosan nehéz sorsra jutottak. Most nagyot ugrom az időben! Néhány év múlva tolmács lettem, és a Kultúrkapcsolatok Intézetében dolgoztam. Egyik nap elküldtek vidékre, valahová egy pusztára egy cseh íróval, aki szerette volna megnézni, hogyan élnek a Budapestről kitelepített emberek.

Egy nyomorúságos, kis falusi házba vittek bennünket. Belépünk az íróval. Földes padló, szalma, egy ágyacskó és egy kis lávór. Egy asztalkán öreg gramofon, mellette két idősebb ember ült, Lángné és Láng úr. Oda tették ki szegényeket. Nem volt szabad nekik emberi kapcsolatba kerülni senkivel, teljesen izoláltak éltek. Annak idején én vittem el nekik az első kosztümöt, amit édesapám Lángnének varrt. Fehér kesztyűs inas vette át tőlem. Ilyen életmódot éltek még nemrég is, és most belépek ebbe a kicsi, falusi szobáckába. Lángnéval egymásra néztünk, egymásra borultunk és sírtunk. Azt mondja nekem Lángné:

– Képzeld, ezt a gramofont ma hozta valaki a faluból!

Egy öreg hanglemezt vett elő és megkérdezte tőlem:

– Nem akarsz meghallgatni a Leonóra nyitányt?

Elcsodálkoztam. Hiszen az borzalom, hogy milyen körülmények között találtam őket! Mégis, nem panaszkodik, hogy milyen elviselhetetlen az életük, és hogy milyen igazságtalanság történt velük, hanem azt mondja, hogy hallgassuk meg a Leonóra nyitányt. Én csak ültem ott, mint akit fejbeütöttek. Tőle tanultam meg – mert nem voltam olyan művelt, hogy tudjam –, hogy Beethovennek három Leonóra nyitánya is van, és hogy az, amit meghallgattunk, a III. Leonóra nyitány volt. Nekem az egy olyan óriási élmény volt, hogy míg élek, nem felejtem el! No, de térjünk vissza még egy kicsit a Visegrádi utcába!

Édesapám azt mondta:

– Eli, muszáj befejezned a gimnáziumot! Tanulás nélkül nincs jövő. Elmész az Alkotmány utcába, ott van a Szendrey Júlia Gimnázium. Megkeresed az igazgató bácsit, megmondod, hogy menekültek vagyunk, és addig nem jössz haza, míg azt nem mondja, hogy fölvet.

Elmentem, jelentkeztem az iskolában, s végül minden sikerült. Beengedtek, leültettek, az igazgató beszélt velem. Az volt a baj, hogy nem voltak magyar dokumentumaim. Nem volt bizonyítványom se. Amikor menekültünk, nem gondoltak arra a szüleim, hogy becsomagolják. Az igazgató alaposan kikérdezett, mennyi földrajzot, mennyi történelmet, mennyi matematikát tanultam. Nem esett nehezemre válaszolni, majdnem minden kérdésére tudtam a feleletet. Négy órát tartott, amíg kikérdezett. A végén azt mondja nekem:

– Magyar gimnáziumba nem mehet az, aki nem tud legalább egy magyar verset.

Ránéztem és mondom neki:

– Én életemben egyetlenegy magyar verset nem tanultam.

Azt mondja az igazgató úr:

– Hát akkor, kislányom, nem tudlak fölvenni. Mindennel meg vagyok elégedve, de magyar gimnáziumban magyar verset kell tudni.

Mindjárt eszembe jutottak édesapám szavai:

– Nem jöhetsz haza, míg nem vettek fel!

Ijedtemben rávágtam:

– A Himnuszt tudom!

– Hát jó, az is magyar vers, ha azt elszavalod, akkor fölveszlek.

Én úgy igyekeztem, kihúztam magam és elszavaltam neki a Himnuszt. Van az a sor, hogy „Hozz reá víg esztendő”, én úgy mondtam, hogy „Húzz” reá víg esztendőt. Az igazgató nevetni kezdett:

– Ezt ki tanította neked?

– Senki. A templomban tanultam.

Kijavította a hibás szót, kezét fogott velem és azt mondta:

– Na, kislányom, mehetsz haza! Megmondhatod apádnak, hogy fölvettelek.

A gimnáziumban nagyon jól tanultam, jól is érettségiztem.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetemre jelentkeztem, német nyelv és irodalom szakra, ez mindig nagyon érdekelt engem. Bizonyára azért, mert a nagymamám német volt. Nagyon jól tudtam németül, mindenkinél jobban, mégsem vettek föl. Azzal az indokkal utasítottak el, hogy édesapám önálló, kapitalista szabómester.

Hamarosan állást kaptam a Kulturális Kapcsolatok Intézeténél, mint tolmács. Közeli három évig dolgoztam ott. Egyik munkám érdekesebb volt, mint a másik. Találkoztam, és személyes kapcsolatba kerültem a munkám során minden létező híres magyar művésszel, énekesekkel, zenészekkel, képzőművészekkel. Olyan nagyságoknak tolmácsoltam, mint Fischer Annie és mások. Kinyílt számomra a világ.

A legutolsó tolmácsolásom alkalmával egy egyhetes konferencián kellett fordítanom. Prágából jöttek küldöttek az Egyházügyi Hivatal meghívására azért, hogy megtanítsák a magyarokat, hogyan kell az egyházat jobban letaposni, hogyan kell a papokkal elbánni a kommunista ideológia szellemében.

Nekem a Molnár Antal nevű bátyám Esztergomban volt kispap, amikor elvégezte a teológiát, káplán lett egy plébánián. Tőlem soha senki nem kérdezte meg, amikor kitöltöttem ezeket a munkaíveket, hogy van-e testvérem, és hogy az mit csinál. Én ugyan soha nem tagadtam le a testvéremet, soha nem mondtam, hogy nincs bátyám, de tőlem soha senki nem is kérdezte, hogy van-e.

Amikor ezen a konferencián fordítanom kellett az elhangzottakat, megértettem, hogy rettenetes dolgok következnek hamarosan. Attól is megrémültem, hogy mi lesz velem, ha kiderül, hogy van egy káplán testvérem. Borzalmas lelki kínok között dolgoztam egész héten. Megfogadtam, hogy ezt a munkát tovább nem folytatom, ez túl veszélyes számomra! Valami más megélhetést keresek. A konferencia végén az Egyházügyi Hivatal rendezett egy nagy

fogadást. Ott hozzám fordult egy férfi, bemutatkozott, hogy a neve dr. Ondrej Zador, s hogy ő a Csehszlovák Kultúra igazgatója. Lelkendezett, hogy:

– Jaj, nagyon szépen fordított, ügyesen végezte a tolmácsolást egész héten! Kellene nekem egy magához hasonló valaki, aki tud németül, szlovákul és csehül. Tudna-e ajánlani valakit?

Mondom:

– Tudok. Mikor mehetne bemutatkozni?

Azt mondja:

– Holnap tízkor ráérek. Holnap jöhet.

Persze, én mindjárt magamra gondoltam.

Másnap szabadnapot kaptam a munkahelyemen, mert hét napig dolgoztam egyfolytában. Szépen felöltözködtem fekete kosztümbbe, fehér blúzba, elegánsan. Kopogtam a Csehszlovák Kultúra ajtaján és azt mondtam az igazgatónak:

– Jelentkezem.

– Maga?

– Én.

– Miért?

Az igazi okot nem vallhattam be, azt mondtam, hogy nagyon fárasztó a munkám. Minden estém foglalt. A vendégekkel színházba kell mennem, azután legtöbbször még vacsorázni is el kell mennem velük, minden éjjel két órakor kerülök ágyba. Fáradt vagyok.

Nagyon megörült, nem kérdezgetett sokat, rendes volt és nagyon kedves, azt válaszolta:

– Mindent megteszek, hogy hozzám jöhessen. Kikérem a munkahelyéről.

Megkaptam az állást. Sokkal jobb anyagi feltételekkel, sokkal jobb körülmények között dolgozhattam. A Sztálin út 21-ben, a régi Andrássy úton, az Operaházzal szemben volt a munkahelyem. Most ott egy cseh kristálybolt működik.

Koncerteket, kiállításokat, irodalmi és moziesteket kellett rendeznem. Néha egy kevés üzleti levelezést is fordítottam. Nagyon megkönnyítette a dolgomat, hogy az előző három évben megismertem minden író, minden művészt. Nagyon szerettem a munkámat, alig volt benne propaganda. Természetesen azt kellett mondani, hogy „Éljen a Csehszlovák Köztársaság, és éljen a Magyar Népköztársaság!”, de ezen kívül nem voltak velem szemben politikai elvárásai. Nagyon örültem, hogy terjeszthetem Dvořák, Janáček, Smetana művészetét. Bemutathatom a kiváló cseh írókat, képzőművészeket. Három évig dolgoztam a Csehszlovák Kultúránál is. Erre a munkámra még ma is nagyon-nagyon büszke vagyok, szép emlékeim maradtak ebből az időből.

Egy nap Zador úr behívott a szobájába, becsukta az ablakot, és titokzatos arccal, szemrehányóan azt kérdezte:

– Erzsika! – úgy hívott, hogy Erzsika – Miért nem mondta meg nekem, hogy van egy bátyja?

Nagyon rossz érzésem támadt, azt gondoltam:

– Na, már megint itt vagyok, ugyanabban a bajban, mint az előző munkahelyemen!

Azt mondta, hogy van egy bátyám, de hát nekem két bátyám van. Vajon melyikről lehet szó?

Az egyik bátyám 1947-ben, a kitelepítéskor nem jött velünk. Kijelentette édesapánknak, hogy ő nem jön Magyarországra, elmegy Bécsbe, és ott jelentkezik az egyetemre. Apánk megadta neki az engedélyt. A mi kitelepítési papírjainkon ugyan mindenütt szerepelt a neve, hogy Molnár Ferenc, de ő soha nem lépte át a magyar határt. Soha nem volt Magyarországon. Én őt nem is említettem soha seholy. A jezsuiták útján került Bécsbe, onnan Madridba ment, és ott egy jó egyetem után azonnal kapott állást, mint fordító. Az Amerikai Nagykövetségen lett tolmács.

Nagyon nehezen tudtunk Feri bátyámmal levelezni. A testvérem levele ment Ausztriába, Linzbe, egy nagynénikémhez. Ő elküldte Pozsonyba, a pozsonyi nénikém egy másik borítékban átküldte nekünk. Sokszor három hónapig kóválygott a levél, mire megkaptuk.

Magyarországon abban az időben egy ilyen testvér felért a halálos ítélettel. Ezért nem beszélünk róla. Senki nem tudta, hogy van még egy bátyám. Most meg behív ez az Ondré és rámrípakodik, hogy:

– Miért nem mondta, hogy magának van egy bátyja?

Ültem és gondolkodtam. Így mondta, hogy „van egy bátyja”. Vajon melyikről tudhat?

Hagytam, hogy árulja el nekem. Mentegetőztem, hogy senki nem kérdezte, hát miért kérdezi, hogy került ez ide?

Megmondta, hogy egy papi névsorban megtalálták, hogy van egy Molnár Antal nevű pap Magyarországon, és hogy az az én testvérem. Végtelenül megkönnyebbültem:

– Hála a Jóistennek, hogy nem a másik bátyám derült ki!

Ez a beszélgetés 1956 nyarán zajlott. Nyáron szüneteltek a rendezvények, én egyre azon töprengtem, hogy merre is induljak munkahelyet keresni?

Ám arra már nem került sor. Október 23-án kitört a forradalom.

Lejegyezte: *Kóka Rozália*
(Folytatása következik)

LABIRINTUS

Művészetek Palotája, október 30.

Ha a hagyományörző Magyar Állami Népi Együttessel el lehet készíteni egy ilyen kortárs darabot (művészeti vezető: Mihályi Gábor), akkor jó országban élek, köszönöm, jól választottam. Szeretem azt nézni, amikor a folk önmaga keserű paródiájává alakul, majd átlényegül szemet kápráztatóan, miközben a Bronx dobosait idéző birkapasztor a másik lábára csap. Vagyis minden a feje tetején áll, és mégis rendben van. Csókolgatjuk az Experi-Dance látványtárat ebből a szölyéből is.

A Bartók-trilógia első része Kincses Felvidék címmel volt látható, és még arról mesélt, hogyan juthatott el méltán világhírű zeneszerzőnk a népítől a kortársig, s hogyan lehet ezt időbeliségében is reprezentálni tánokban, a színpadon.

A második részben már összezavarodik kissé a múlt és a jövő, kortüneteket vizsgálgatunk. A Sárly László által írt radikálisan eklektikus kortárs zene adja a ritmust alá, sokkoló pszeudourbánus opera, autózajokkal, népzenei elemekkel, saját nyelven; időnként hét szólamban énekel az Állami Népi Együttes kara, miközben táncol is. Sokkoló. Ha az előző részben a közösségitől az autonóm felé tartott a táncszeánsz, akkor ebben már felrajzolódik az új törzsiség, és kiválasztódnak a törzsek új szólótáncosai – Kovács Gerzson Péter koreográfusnak köszönhetően, aki erre a nehéz zenére absztrahálja a néptáncot.

Aki ismeri a TranzDanz-koreográfiákat, az most örömmel felfedezheti azt a roncsolt folk-barokk nyelvet, amire a darabjait építi. Időnként nagyon konkrétan visszajönnek ugyanazok a mozdulatok, amelyeket például az Örökélet termékek című darabban vezettek be, és vannak hosszabban elnyújtott részek, mint az ildomos egy néptáncbemutatón, de a közönség hozzászokik. Szücs Edit könnyeden „mozogható”, a szemnek viszont súlyos gúnyákat készített. A két szólóénekes, Herczku Ágnes és Hetényi Milán magára talál ebben az új játékban, még talán el is nevetik időnként magukat.

– sisso –

Magyar Narancs

XX. évf. 45. szám, 2008. november 6.

Hagyományok Háza

Népismeji Tudománytár
2008. november 27., 16 óra

*A népzene mint inspirációs forrás
Bartók műveiben
Vikárius László előadása*

„Dúdoltam én...”

2008. november 28., 19 óra

Vendég: Fábíán Éva

Fábíán Éva nem csak a Kalamajka énekese-ként, de a stílusos éneklés oktatójaként is iskolát teremtett. Bukovinai székely származása és tolnai gyökerei lehetővé tették számára, hogy előadóművészetében hitelesen megjelenítse a teljes magyar nyelvterület legszebb dalait. Az este folyamán közreműködnek a Kalamajka Együttes, Juhász Zoltán és Sáringer Kálmán, az Óbudai Népzeneiskola növendékei, a Fiastyúk Énekegyüttes, valamint a Magyar Állami Népi Együttes zenekara Pál István „Szalonna” és Gombai Tamás vezetésével. Az este folyamán, bár a zenéé lesz a főszerep, nem lesz hiány mesében, anekdotában sem.

Hagyományok Háza

1011 Budapest, Corvin tér 8.

Tel.: (+36.1) 225-6049

Honlap: www.hagyomanyokhaza.hu

9. ANDRÁS-NAPI TEKERŐS TALÁLKOZÓ

2008. november 28–30.

Család Iskola

Keszthely, Hunyadi u. 3.

Tekerőtánítás: Bársony Mihály emlékére, halálának 20. évfordulóján tisztaalpari tánc- és szokásdallamok, Szerényi Béla, Horváth Károly, Legeza Márton és Németh András közreműködésével. Az énektanítást Kóta Judit és Tintér Gabriella vezetik.

A rendezvény kifsarsang végére esik, így a szombat esti, éjfélig tartó tánc ház megfelelő alkalmat ad az adventba történő rituális átfordulásra. A helyi közösség kedves szokása, hogy az esti mulatságokra „battyuval” érkeznek. Kérjük a résztvevőket, hogy lehetőségeik szerint ők is alkalmazzanak e szokáshoz „egy kis hazai” finomsággal, ami étel és ital egyaránt lehet.

Balogh Kálmán
és a Gypsy Cimbalom Band

„Ez öröm napja”

2008. december 21., 19.30

Művészetek Palotája
Fesztivál Színház

BALOGH KÁLMÁN – *cimbalom*
KOVÁCS FERENC – *hegedű, trombita*
BEDE PÉTER – *tenorszaxofon*
FRANKIE LÁTÓ – *hegedű*
GYÖRGY MIHÁLY – *gitár*
NOVÁK CSABA – *nyagbögő*

Közreműködik:

SZALÓKI ÁGI – *ének*

BALOGH GUSZTÁV – *ének*

PUSZTAI GÁBOR – *ütőhangszerek*

Balogh Kálmán tizenöt éve működő cimbalomzenekarának sajátos és különleges világa van. Ebben a világba belefér számos európai ország, amelyben cigányok játszanak népzene, dzsessz vagy bármiféle szórakoztató zenét; belefér az instrumentális és a vokális muzsika, s bár a hangszerelés Balogh Kálmán cimbalma köré rendeződik, a bőgőre, hegedűre, gitárra vagy trombitára sem kevesebb fény vetül. Sőt, ennek a cimbalomzenekarnak még arra is gondja van, hogy ne nagyon ismételve magát. Míg a Roma vándor és az Aroma című albuma azzal tűnt ki, ahogyan felülemelkedett a földrajzi és a műfaji „kötöttségeken”, a Gypsy Colours a hangszeres és a vokális cigány zenét kovácsolta egybe, a David Murrayval közös David Murray és Balogh Kálmán Gypsy Cimbalom Band featuring Kovács Ferenc című album a free jazz és a kelet-európai cigány zene közé vert hidat, a tavalyi Aven Shavale korongon pedig az észak-romániai és balkáni rezes befolyás erősödött.

Ami ezekben a lemezekben és Balogh Kálmán zenekarának a koncertjeiben közös, az a virtuozitás, a könnyedség és az öröm. „Örömszene” – summázható egy szóval. S lévén ehhez az örömhöz 2005-ben – a Karácsonyi örömszene című, magyar és cigány karácsonyi dalokat tartalmazó Balogh Kálmán-albumon – jó adag meghittség is társult, alighanem pontosan sejthető, mire számíthatunk a Karácsonyi örömszene és az Aven Shavale felvételeiből összeálló koncerten.

Egy este Miskolcon

A Szinavölgyi Táncműhely „Életünk a tánc” című műsoráról

A májusi temesvári bemutató után ezúttal a borsodi megyeszékhelyre vezetett az utam, ahol a Szinavölgyi Táncműhely „Életünk a tánc” c. műsorát tekinthettem meg. A házigazdák szíves invitálására a műsor előtti köszöntőben arról beszéltem, hogy miért fontos ma Magyarországon a néptánc, miért jó együttesekben táncolni, igazi műhelyekhez tartozni, s miért várható el a város anyagi forrásainak felhasználásáról döntő testületektől, hogy támogassák az ilyen színvonalon működő hagyományörző és új értékeket teremtő társulatokat. Említést tettem a csoportok és oktatók által nyújtott közösségi élményről és arról a sok-sok képességet fejlesztő és különböző készségeket kialakító nevelő hatásról, amely az ilyen társulatokban éri a gyermek, ifjúsági és felnőtt táncosokat.

Isten látja lelkemet, hogy nem beszélünk össze a csoportok vezetőivel, mégis visszacsengtek szavaim azokban a hangfelvételtől bejátszott kis megnyilatkozásokban, amelyeket a gyerekek írtak és mondtak is el a saját szavaikkal! Az ebben a „tényleg” műhelynek nevezhető együttesben táncoló gyerekek pontosan érzik, hogy miért érdemes ide járni, mi mindent kapnak oktatóiktól és társaiktól, mennyi élménnyel gazdagodnak az itt töltött évek során. Egyébként még a zenekaruk neve is Tényleg Zenekar, s tényleg igen jó tánciskolát szolgáltattak a fellépőknek..., de ne fussunk ennyire előre.

A Kisszinavölgyi Táncműhely, a Szinavölgyi Ifisek, a Szinavölgyi Aprók, a szólisták és a Szinavölgyi Táncműhely (a „nagyok”) léptek színpadra ezen az estén a Művészetek Házában, amely jó technikai felszereltséggel adott otthont a lelkes csapatok számára, hogy közös műsorban mutathassák be táncos életüket, fejlődésüket, hagyományörző és művészeti tevékenységüket. Az est folyamán látott koreográfiákat Busai Zsuzsanna és Busai Norbert, Boncsérné Szinai Tünde, Szilágyi Zsolt, valamint Kiss Anita és Maródi Attila készítették.

Mindig izgalmas és érdekes esemény bepillantani egy másik táncműhely alkotói világába, s egy ilyen nagy műsor jó lehetőséget teremt erre is. Mi a titkuk, hogyan csinálják, mit csinálnak más-képp, mit csinálnak jól, vannak-e bizonytalanságok, hogyan szerkesztik a műsort, megszületik-e a katarzis, jóleső érzéssel megy-e haza táncos és közönség? – ezek a kérdések merülnek fel a számtalan szakmai műsort látott tudósítóban.

Talán sohasem derül ki, hogy pontosan mi az oka, de ma Magyarországon talán senki nem tudja úgy megtanítani a legfiatalabb korosztálynak a forgós-forgatós táncokat, mint a Kiss Anita-Maródi Attila oktató páros. Hallatlan magabiztossággal forognak táncosaik és élnek a színpadon kicsik és nagyok egyaránt a nyárádmagyarósi, a mezősegyesi, a kalotaszegi (román és magyar) és a vajdaszentiványi táncokban. No persze a többi táncban is jeleskednek kicsik és nagyok egyaránt, s mindenhol hozzák a már jól megszokott, elismert „szinavölgyis” formát.

Az itt-ott talán kicsit hosszúra sikerült koreográfiák között a műsor első részében a már említett hangbejátszások jelentették az összekötő láncszemet, mindig kicsit továbblendítve ezáltal a műsor amúgy is családias, szeretetteljes hangulatát. Az est – és talán a műhely – pedagógiai és alkotó tevékenységének legfontosabb mondata is az egyik bejátszás gyerekszereplőjének szájából hangzott el, amikor a beszélő elmondta, hogy milyen jó ebben a közösségben táncolni, de a legfontosabb és legjobb az, amikor a sok-sok izzadás, gyakorlás, fáradtság után (Maródi) Attila azt mondja végre, hogy: Ez az!

Ezt várják, ezért (is) próbálnak, izzadnak, gyakorolnak, hajtanak. Ha a tanítványok úgy érzik, hogy ezért megéri ennyit dolgozni, akkor bizony – minden nehézség ellenére – érdemes is! Mert nehézségből is akad persze bőven. Itt is, mint más hasonló műhelyekben, sok-sok gondot okoz egy ilyen színvonalú és létszámú társulat fenntartása és megtartása. Az önkormányzatok vezetői sok helyütt úgy gondolják, hogy a művészeti iskolákhoz valamilyen módon kapcsolódó csoportoknak nincs szükségük jelentős anyagi támogatásra, hiszen ott áll mögöttük az intézmény. Ez a feltevés többszörösen is téves! Először is öröm az, ha egy nagy múltú és eredményes társulat utánpótlását ma már iskolai keretek között, néptánc-pedagógusok közreműködésével lehet nevelni. Ez azonban pénzbe kerül, nem is kevésbe, melynek egy részét az állami

2008. október 18. 18 óra
Művészetek Háza, Miskolc
Szinavölgyi Táncműhely: „Életünk a tánc”

Tánckari asszisztensek: Bárdos Zsuzsa, Körmöndi Tamás
Viselet: Steiner Pálné (Manyika)
Kísér: a Tényleg Zenekar Orosz Sándor vezetésével

Művészeti vezetők: Kiss Anita és Maródi Attila

Fenntartók: „Bükkalja Táncszínház” Alapítvány (elnök: Jóna István),
DATI Kht. (ügyvezető: Jónáné dr. Várhegyi Éva)

normatív hozzájárulás, más részét pedig a szülők által kötelezően fizetendő térítési díj (és tandíj) garantálja!

A felnőtt együttesek támogatására, működésük biztosítására azonban ebből egyetlen fillért sem lehet felhasználni. Az iskoláknak a mai támogatás mellett erre egyébként sincs anyagi lehetőségük, de nem is feladatuk! Az önkormányzatok kulturális bizottságainak dolga és kötelessége, hogy eldöntsék: melyek azok a hagyományörző és értékteremtő társulatok egy-egy településen, amelyek támogatásra érdemesek, s ezeket közpénzből, többnyire a kulturális céltartalékok keretéből, támogassák!

Hát ilyen hagyományörző és új értékeket teremtő társulat a Szinvavölgyi Táncműhely is, melynek ezen a műsorán – a meghívás ellenére – egyetlen, a várost képviselő döntéshozó, képviselő sem jelent meg...

fotó: Barna Laczy

No, de vissza a műsorhoz! A gyerekek, ifisek és a nagyok, valamint a koreográfusok és pedagógusok mellett a Tényleg Zenekar is kitett magáért. Az Orosz Sándor vezette zenészcsapat pontos volt és felkészült, s olyan szinten rendelte alá magát a műsor sikerének, követve a hangulat megkívánta tempókat és az alkotók zenei igényeit – hozzáátve saját zenei ötleteiket –, hogy az bizvást megállná helyét az ország bármely folklórszínpadán. (A kitűnő tánckíséret mellett ennyi zenei ötlettel és felkészültséggel a Tényleg-Szikes formáció ma már megérett egy önálló zenei CD elkészítésére is, melyre e sorok írója ezúton is buzdítja őket.)

A forgós-forgatós táncok briliáns technikájú előadása mellett természetesen kiváló volt az aprók somogyi tánca, az ifis szólisták érett táncosokat idéző nyugodt, kiegyensúlyozott, mégis erőteljes bemutatkozása, s a kicsik és ifisek lehegerlő bökönyi tánca. A kalotaszegi román és magyar táncok közül a magyar volt az erőteljesebb: a fiatalok kissé erőtlen román férfítáncát jól ellenpontozta a nagyok pontos, virtuóz és meggyőző stílusú legényese. Ismét nagy élmény volt a rimóci lakodalmi hangulat megjelenése: a legutóbbi Néptáncantológián is bemutatott koreográfia ennek a műsornak is üde színfoltja volt a maga változatos, színes, testhezálló táncanyagával, a viseletet méltósággal hordó leánykarral, a menyasszonynak és táncosnak is kiváló „főszereplővel” és a férfiak kirobbanó erejével. A műsorzáró vajdaszentiványi szintén a szinvavölgyisek kedvenc forgós-forgatós táncai közé tartozik, s ehhez mérten kiváló felkészültséggel, nagy kedvvel adták elő. (Kár, hogy a megérdemelt vastaps után a ráadás nem ebből a táncból következett, hanem egy keménytelki román *forgó-pörgő-csapó* finálét láthattunk, amely talán a meg sem jelent képviselői kart lett volna hivatott feldobni. Mindenesetre a Művészetek Háza teltházás nézőterének lelkes közönsége is nagyon élvezte ezt a „ráadás” teljesítményt...)

Átgondolt, jól felépített, jól szerkesztett műsort láttunk tehát, egy igazi, nagy műhely bemutatkozását. S ha táncszínházi bemutatóra ez alkalommal nem is került sor, azért Jóna Pista, a Bükkalja Táncszínház alapítója, az együttes korábbi atyamestere és művészeti vezetője, mai fenntartója és háttérbázisa elégedett lehet: jó kezekben van a társulat, kiváló alkotások születnek ma is a műhelyben, sokfelé hívják az együttest szerepelni, kiváló művészeti és pedagógiai munka folyik. A szülők, a táncosok, a fenntartók, a vezetők és a társművészetek képviselőinek összefogása nyomán talán a város vezetői is belátják a közeljövőben, miért is kell egy ilyen csapatot támogatni, méltó helyen elhelyezni a város kulturális életében: mert életük a tánc.

Demarcsek György

fotó: Lázár Zsolt

15 éves a Szeredás

Tizenötödik születésnapját ünnepelte szeptember 27-én, Debrecenben, a Megyeháza udvarán a Szeredás Népzenei Együttes. A zsűfólásig megtelt helyszínen elsőként a gyermekek élvezhették a Boka Gábor és a Szeredás által előadott gyermekműsort, majd a Magyar Kalendár II. lemezbemutató koncertet láthatták az érdeklődők. Színesítették a programot a Szeredás által kísért táncegyüttesek – Bodrog Néptáncgyüttes, Debreceni Hajdú Táncgyüttes, Főnix Néptáncgyüttes és a Szélrózsa Néptáncgyüttes –, valamint a meghívott zenekarok – Csík Zenekar, Burány Trió, Szalonna és Bandája – műsorai. A táncházban már mindenki muzsikált, akinek jutott hangszer, akinek nem, az pedig táncolt.

Az évfordulók mindig alkalmat adnak a számvetésre, sokszor leltárt készítenek az ünnepeltek, mi is történt az elmúlt egy, másfél vagy még több X alatt. Nem szeretném felsorolni mindazt, amit ezek a zenészek letettek az asztalra, hanem a számomra legemlékezetesebb történéseket osztanám meg a Kedves Olvasóval.

Hajdan a Bodrog Néptáncgyüttes tagjaként, ügyintézőjeként tevékenykedtem, s az éppen aktuális kísérezenekarunk nem ért rá az együttes 40 éves jubileumát lekísérni. Zenekarok jöttek-mentek addig is együttesünk-nél, volt közöttük jó, volt gyengébb. Az éppen aktuális banda akkoriban nagyon felkapott, elfoglalt volt. Anynyit sikerült elérnem náluk, hogy segítsenek maguk helyett zenekart keresni.

Így érkezett a főpróbára egy bajuzos fiatalember – Kálmán Péter Cucás – a zenésztársaival, akik az előre megkapott zenei anyag alapján a főpróbán, aztán a gálaműsoron mindent tökéletesen lejátszottak. A jubileumi műsor után megkérdeztük, nincs-e kedvük nekünk muzsikálni. S ennek már 14 éve.

Rendszeresen találkoztunk próbákon, fellépéseken, és mindig örültünk annak, hogy hozták a megjelent kazettát, később CD-t, örültünk a sikereiknek. Az is előfordult, hogy a prímás mellett más zenészek bukkantak fel. Minden egykori Szeredás-tagra jó szívvel gondolok, mert ők ide soha nem „zenész szakmunkásként”, hanem barátként jöttek.

Aztán egyszer csak a zenekar dramatikus gyermekműsorokkal jelentkezett. E műsorokon – bár sokszor gyermekközönségnek játszották, játsszák ezeket –, mi „kicsit nagyobbak” is mindig jól szórakoztunk. Mikor Pete Laci megjelent Karcsikaként a színpadon, gurultunk a nevetéstől. Magam néprajzos volnék, de soha nem jutott eszembe azon gondolkodni, hogy miként kerül egymás mellé a szatmári betlehemes a moldvai urálással, miért pont olyan jelmezben játsszák azt, amit, mert ott és akkor, ebben a világban ennek nem volt jelentősége. Hangos gyermekszívajjal és nevetéssel, s a legfontosabb, hogy ezt a világot ők meg tudták és meg tudják teremteni. Újabb színfoltként már Boka Gáborral is együtt tevékenykedik a Szeredás.

A dramatikus műsorok legjobb részeivel jelent meg Magyar Kalendár I. címmel könyv formájú CD-kiadványuk. Adtak már ki korábban is kazettákat, lemezeket, de ez más volt. Nagyon alapos néprajzi kutatómunka és jól átgondolt szerkesztés eredménye, amely gyermekeknek szól, szülőknek szól, pedagógusoknak szól. A néptáncos körökben ismert szokásdalokon kívül kis különlegességeket is magában rejt, s van egy hatalmas értéke: mondanivalóval rendelkezik. A gyermekeknek azt mondja, hogy ezek a szövegek, dalok jók; a szülőknek, hogy hallgassátok a gyermekekkel együtt;

a nagyszülőknek, hogy ezt még mi is danoltuk gyerekkorunkban; a pedagógusoknak pedig azt, hogy a népi hagyományokban olyan lehetőségek rejlenek, amit nem pótolhat semmi más.

Aztán jött a Cuharé, egy addig kevésbé ismert zenei világ, a Hajdúság népzenejének feldolgozása. A következő lemezt már együtt készítettük, ez lett a Hegyközi lakodalmas. Kész tervvel szedtük elő mindazt, amit az előtünk járó kutatók felvettek vagy lejegyeztek, aztán elindultunk Cucással felkutatni, ami hiányzott. Leültünk Füzéren, Pusztafaluban, hallgattuk az asszonyok énekét: „ezt is énekeltek a lakadalmakban, ezt is, ezt is...”. Találkoztunk vőfélyekkel, akik az emlékekből és a kéziratos könyvecskékből böngették elő a verseket. Voltunk Mikóházán, Pálházán, aztán kerestük a cigányzenészeket, kik muzsikálhatnak még a lemezen. Élmény volt a lemezfelvétel is. Cucás nagyon alaposan felkészülve várta a zenészeket, s az énekekre kiválogatott asszonyokat, férfiakat. A stúdiózás fárasztó, de előtte és utána is hangulatos nótázás, anekdotázás alakult ki, újra előkerültek a régi lakodalmi történetek, emlékek, dalok. Ezekből egy újabb lemezre való lehetett volna összeszedni. Később elkészítettük a Bodrog Néptáncgyüttes számára a színpadi változatot, s ott együtt táncolhattunk a pusztafalusi asszonyokkal, nótázhattunk a füzériekkel, mikóháziakkal.

A jubileumát ünneplő Szeredással legtöbbször mint az együttesünket kísérő zenekarral találkozom. Magam is egyetértek Pál Lajos zsűrizésen tett megállapításaival: „Cucás nagyon odafigyel a táncosokra, oda muzsikál a talpuk alá”; „Cucás túl tisztán játszik, legalább egy kicsit piszkolna bele”. Ezek dicséretetek, egy nagyon alapos és tudatos zenélést – szándékosan nem írtam, hogy munkát – dicséző szavak.

Szeretnék a muzsikájukra minél tovább táncolni, s még sokáig találkozni, beszélgetni ezekkel az emberekkel.

Sok születés napokat, Szeredás!

Darmos István

Szeredás: Magyar kalendár II.

Megjelent a Szeredás Népzenei Együttes Magyar Kalendár című kiadványának második része. A műves könyvecske és CD a tavaszi, nyári eleji népszokásokhoz kapcsolódó népi szövegeket, dalokat, meséket mutatja be. A zenekar a hangfelvételeket a debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény diákjai, valamint Áchim Tibor, Baboth Dóri, Kozma Andrásné és Dr. Seres Gézáné közreműködésével készítette el. A feldolgozások Kálmán Péter „Cucás”, Römer Judit és Römer Ottó munkáját dicsérik.

A Gergely-járás, Húsvét, Szent György nap, Pünkösöd és Szent Iván napi szokáshagyomány adja a feldolgozások törzsét. A szo-

kásdalok és hangszeres feldolgozások mellett, archaikus népi imádságok, gyermekdalok, a népi vallásosság énekei, legendamese, halmozó mese, dalbetétes mese teszi teljessé a tartalmat. A könyvben ismertetőt olvashatnak a tavaszi ünnepekről, emellett megtalálható valamennyi – a lemezen hallható – szokásszöveg, dalszöveg és mese. Ez lehetővé teszi, hogy a szülő ne csak feltegye a gyermeknek a lemezt, hanem megtanulják és együtt énekeljék a dalokat, s ne csak a lemezről hallgassák a meséket, hanem a szülő is mesélhesse azokat gyermekének. A kiváló népzenei feldolgozások mellett a gyönyörűen csengő gyermekhangok tárháza a Magyar kalendár II.

Darmos István

Meghívó

Az MTA Zenetudományi Intézete, a Magyar Néprajzi Társaság Népzenei és Néptánc Szakosztálya, a Magyar Etnokoreológiai Társaság meghívja Önt a 2008. évi jubileumi Martin György ülésszakra, amelyet **2008. november 27-én** (csütörtökön) 10 órai kezdettel az MTA Zenetudományi Intézetének Kodály termében (Budapest, I. Táncsics Mihály u. 7.) tartunk, **Martin György halálának 25. évfordulója** alkalmából.

A rendezvény programja:

- 10.00 A Martin Alapítvány 2007–2008. évi pályázatának eredményhirdetése, a díjnyertes pályamunkák bemutatása
- 11.30 A „Dance Structures. Perspectives of the Analysis of Human Movements” c. könyvet bemutatja Voigt Vilmos
- 12.00 Felföldi László: „A strukturális szemlélet a magyar néptánc kutatásban” – előadás
- 12.30 Galambos Tibor: „Egy kutató élet. Dr. Pesovár Ernő” c. filmjének vetítése
- 13.30 A Magyar Etnokoreológiai Társaság éves közgyűlése, amelyre minden érdeklődőt szívesen várunk.
- 15.00 Koszorúzás Martin György sírjánál a Farkasréti temetőben

XVIII. »HAJNAL AKAR LENNI« NÉPDALÉNEKLÉSI VERSENY

A Szent-Györgyi Albert Társaság, a szatmárnémeti Szentlélek plébánia, a Szatmárnémeti – Németi Református Egyházközség, a Szatmárnémeti MADISZ, a Magyar Ifjúsági Kezdeményezés, az Ady Endre Társaság, a Dinu Lipatti Filharmónia, – a Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége (KÓTA) szakmai támogatásával

2009. január 23 – 25. között rendez meg Szatmárnémetiben

a XVIII. „Hajnal akar lenni” népdaléneklési versenyt, a világon bárhol élő magyar, nem hivatásos népdalénekesek számára.

A versenyen fellépők a KÓTA XV. Országos Népzenei Minősítését is megkapják a szakmai bírálótól. A minősítések az elődöntősöknek térségi szintű (azaz Megfelelt, Dicséretes, Kiváló), a döntőbe jutott énekeseknek országos szintű (Bronz, Ezüst, Arany, Arany Páva). A zsűri hasznos szakmai tanácsokkal látja el a fellépőket. Az Arany Páva minősítést elérőket a KÓTA meghívja az Országos Arany Pávás Népzenei Gálára, ahol a legjobbak Arany Páva nagydíjban részesülnek!

Jelentkezési határidő: **2008. december 18.**

További információ: **Csiráki Éva**

E-mail: csirak@sm.rdsnet.ro; tel.: 00-40-261-779189

December a Budapesti Néprajzi Társaság kiadványa	Fakutya Táncház szombat december 20. minden kedden 18.00 órákor	A Dunánál dalolás Lovász Irén népdalénekes, néprajzkutató vezetésével	I. Beművészet 6 2014. évi BEM6 Beművészet 6 a Budapesti Néprajzi Társaság kiadványa
	17.00 óra gyermeknek Benne: kézműves foglalkozás Rósa Zsuzsával	19.00 óra felnőtteknek Táncot tanít: Halmos Kata	
December a Budapesti Néprajzi Társaság kiadványa	Sebő Junior Klub szombat december 6. december 13. szombat	Luca napi Téka táncház 17.00 óra gyermeknek Benne: Anna néni játszótér – népi kézműves foglalkozás	I. Beművészet 6 2014. évi BEM6 Beművészet 6 a Budapesti Néprajzi Társaság kiadványa
	Meghívott vendégek: Sebestyén Márta · Tóth Ildikó „Fecske” · Farkas Zoltán „Batyú” · Csatai László „Csidu”	19.00 óra felnőtteknek Táncot tanít: Acsai Katica és Farkas Gábor	

Egy híján a harmincadik

A kevesebb pénz sem tudott rontani a Kaláka Fesztivál színvonalán

Az idők egyre kevésbé kedveznek a színvonalas rendezvényeknek, ám a Kaláka – szemben az árral – idén is meg tudta rendezni, immár 29. alkalommal, Diósgyőrben a Kaláka Fesztivált, szokás szerint július második hosszú hétvégéjén, amely ebben az esztendőben 10. és 13. közé esett. S a pénzügyi világválság ellenére már most javában zajlik a 30. Kaláka Fesztivál szervezése.

Létezett valaha – nevezetesen 1918 és 1966 között – egy Budapesti Vonósnégyes nevű világhírű kamaragyűttes. Ezt Popper Dávid budapesti tanítványa, egy holland gordonkaművész alapította három magyar zenésszel. Az idők folyamán mind a négy alapító kikopott belőle, már egyetlen magyar muzsikussal sem játszott benne, s a kvartett az Egyesült Államokban telepedett le. Lehet, hogy az új tagok közül senki sem tudta, hogy mi az a Budapest. Persze ez vélhetően nem valószínű, mert közülük ketten Vilniusban, ketten pedig Odesszában születtek. Nos, ennek mintájára el tudom képzelni, hogy 2079-ben óriási ünnepek között rendezik meg az egy hónapon át tartó 100. Kaláka Fesztivált, s nagyon sokan tisztában vannak vele, hogy ez ősidők óta egy világhírű rendezvény, de hogy mi az a Kaláka, azt már csak a különleges műveltségű emberek tudják. Azért reménykedjünk, hogy nem így lesz, hiszen a Kaláka beírta magát a zenetörténetbe, hanghordozókon is fennmarad az életműve, s mindemellett 71 év múlva is játszzák majd zenekarok a számaikat.

Idén persze ők maguk is játszottak a 29. Kaláka Fesztiválon, a tradíciónak megfelelően három alkalommal is. Július 10-én, csütörtökön tartották a hagyomány szerint a városháza díszudvarán a fesztivált megnyitó koncertet, amelyen először Bognár Szilvia és Kónya István lépett színpadra, s bemutatták a „Rutafának sok szép ága” című közös lemezüket. Bognár Szilvia három éve dolgozik együtt Kónya István lantművésszel, s közös munkájuk eredménye ez az album. Már korábbi fellépéseik során kiderült, hogy a kitűnő énekes régizenében is „otthon van”, de most a kíséret nélkül éne-

kelt zoborvidéki összeállítását emelem ki. Ha felvételről hallottam volna ezt a produkcióját, s mellette egy másik dalt a többi, itt bemutatottak közül úgy, hogy nem tudtam volna, ki énekel, azt hittem volna, hogy két különböző személyt hallok. Azaz a művész nő igen eltérő karaktereket képes bemutatni.

S ezután következett a Kaláka, hogy „hazai” közönség előtt is „bemutakozzon”, hiszen csütörtökön zömében miskolciak jönnek el az egyébként ingyenes koncertre, idősebbek is, akik a várba kevésbé látogatnak el. Igen jó számokat hallhattunk például a Madáretető című, legutoljára megjelent lemezről, s a Kalákát ugye nem csak a zenéjükért érdemes hallgatni, hanem a költők versei miatt is, amelyekről hiába gondolja az ember, hogy már betéve ismeri a szöveget, gyakorta fedez fel bennük eddig észre sem vett dolgokat, már csak azért is, mert az élő előadás jobban leköti a figyelmet, mint az otthon hallgatott CD, hiszen odahaza sok minden bezavarhat.

A szokásos kiállítás a Herman Ottó Múzeumban a terem renoválása miatt elmaradt, s ezáltal a zenés tárlatmegnyitás is. Ám a fesztivál nem maradt kiállítás nélkül, köszönhetően Gryllus Ábris grafikus Embersólyom című tárlatának, amelyen a képzőművésznek a Hangzó Helikon sorozatban megjelent Gryllus Vilmos-Kiss Anna kötet illusztrációiból és egyéb munkáiból láthattak válogatást az érdeklődők az Európa Házban, s a péntek délutáni megnyitón a zeneszerző is közreműködött.

A fesztivál központja innen a diósgyőri várba helyeződött át, ahol a műemlék építményhez vezető Vár utcában már a koncertek

foró: Kőrösi Katalin

Elsa Valle és a Rumba Caliente
fotó: Barna Laczy

A Magyarpalatkai Banda

előtt megkezdődött a népművészeti és népi iparművészeti kirakodóvásár. Bár korábban az a hír járta, hogy az elmúlt évhez hasonlóan, idén is este hatkor kezdődik mindhárom nap a várbeli program, mint az ilyen rendezvényeken általában, érdemes volt korábban a helyszínre érkezni. Amikor ugyanis öt óra felé odaértünk, s áttekintettük a Miskolci Estnek helyszínén osztogatott, a Kaláka Fesztiválra kiadott különszámát, kiderült, hogy a rendezvény minden nap fél hatkor startol.

Érdeklődésünkre Rosta Katalin programigazgató elmondta, hogy még áprilisban levelet küldött a zeneiskoláknak, hogy ajánljanak szárnybontogató együtteseket, akik a Vár utca elején, a blues-színpadon muzsikálhatnának, ám végül négy zenekart komendáltak, akik viszont annyira jónak bizonyultak, hogy a szervezők döntése alapján az árokszínpadon léphettek fel, ami igen nagy kitüntetés volt a számukra, hiszen egy nemzetközileg ismert és elismert fesztiválon mutatkozhattak be. Pénteken a Betyárok zenekar kezdett, ők sok mindent ötvöznek, azaz világszenét játszanak, de jól! Szombat délelőtt a gyerekfesztiválon a Kisharang együttes muzsikálhatott, kis harangokon szólaltattak meg muzsikát gyermekeknek, s most olyan „kollégák” társaságában teheték ezt, mint a Kaláka együttes, Gryllus Vilmos, a Magyarpalatkai banda és a Simply English. Az esti koncert-sorozat az íres zenét játszó Cipin együttes nyitotta meg, vasárnap pedig az ugyancsak nagy jövő előtt álló miskolci Számadó zenekar lépett elsőként pódiumra.

No de kik következtek utánuk? A teljesség igénye nélkül sorolom a résztvevőket. Pénteken például a Magyarpalatkai Banda, Kodoba Florinnal az élén. Miután Kodoba Béla és Kodoba Márton eltávozott közülünk, Kodoba Florin lett a zenekar primása, és nem méltatlanul. A szeptemberi szezonnyitó táncház keretében szinte minden évben

felléptek Florin vezetésével, s örömmel nyugtázhattuk, hogy a fiatal primás méltó utóda táncmuzsika körökben nagynevű elődeinek, s ezt a Kaláka Fesztiválon is bizonyította. Szerencsére CD-ket is hoztak magukkal, így a rendezvény alatt működő Kaláka boltnak köszönhetően most már velem is sikerült hangfelvételt szereznem. De a Bokros zenekarról se felejtkezzünk el, amelyben a Téka két tagja, Lányi György és Havasréti Pál is játszik a tekerőlantos Szerényi Béla, s a Vujicsics-tag és a dzsesszt játszó Quartet B alapítója, Borbély Mihály mellett. Már önmagában sem semmi, amit ez a négy zenész produkál, de így együtt a dél-alföldi népzene legkiválóbb mesterei, s ennek most is tanújelét adták. Az őket követő, blueset játszó Ferenczi György és a Rackajam nevű formációt – ezt azért merem így leírni, mert mára gyakorlatilag összenőttek – remélem nem kell senkinek sem bemutatni, s e banda itt is tűzbe hozta a közönséget. A Karaván Familia koncertje és cigány táncmuzsika pedig zárásként feltette a pontot az i betűre.

A szombati kínálatból már csak különlegessége okán is elsőként a világszenét játszó RotFrontot említtem, amely nagyobb teret ölel

A Kisharang együttes

Ferenczi György és a Rackajam
fotó: Barna Laczy

át, mint az Európai Unió, hiszen magyar, német, ukrán, ausztrál és amerikai tagokból állt össze. A formációt a jelenleg Mezőcsáton lakó Wahorn András fia, a jó néhány éve Berlinben élő Wahorn Simon alapította ukrán zenésztársával közösen, s a zenekarnak Gryllus Dorka az állandó vendégénekes. Természetesen Diósgyőrben is ott volt, s ez a társulat aratta a fesztiválon a legnagyobb sikert. Utánuk Miqueu Montanaro és fia, Baltazar Montanaro következett. Az édesapát nem kell bemutatni, hiszen szinte félig magyaroknak számít – Szomjas György készít mostanában róla filmet –, ám Baltazart idén láttuk-hallottuk először. Sikerükről csak annyit, hogy a fesztiválon Miqueu lemezeiből fogyott a legtöbb (persze, ha a RotFront hozott volna CD-t, abból talán több kelt volna el), az ember csak azt sajnálta, hogy a fiával még nem jelent meg közös albumuk. Baltazarnak van egy világzenét játszó belga zenekara, amelynek lemeze is jelent már meg, de a fiú sajnos nem hozott magával CD-ket. A tervek szerint viszont jövő nyáron hazánkban turnézik majd az együttesével, s akkor a koncerteken biztos lehet

majd hanghordozókat kapni. Montanaroék után zárásként a kubai, de már egy ideje itt élő Elsa Valle énekes „dobta be magát” a magyar Rumba Caliente nevű zenekarral, s fergeteges kubai éjszakai varázsolt a diósgyőri várba.

A vasárnapi fellépők közül nagy sikert aratott a spanyol Tradere Group, amely már máskor is szerepelt itt, s mindig magukkal hoznak egy 200 forintost azért, hogy ha eltévednek, felmutatják a hátoldalán lévő képet, s megkérdik, hogy miként lehet ide eljutni. A fém kétszázforinton viszont a Lánchíd lesz, s ha meghívják őket a Nyár a Lánchídon című programsorozatra, s nem találják a helyszínt, a fém kétszázassal ugyanezt eljátszhatják. A spanyolokat a Kaláka követte, s a koncertjük szokás szerint az egészen kicsiktől a nagyszülőig mindenkit elvarázsolt. Lovasi és a Véletlen lemezbemutató koncertje előtt már úgy nézett ki, hogy óriási zuhé lesz, de az égiek szerencsére meggondolták magukat. Lovasi András Lackfi János verseit énekelte, amelyeket Heidl György zenésített meg, s a CD a Hangzó Helikon sorozatban jelent meg. Ám lemezbemutató ide vagy oda, ennél azért szabadabban

Baltazar és Miqueu Montanaro

mennek a dolgok ott, ahol olyan zenészek működnek közre, mint Vedres Csaba, s így utóbbi és Lovasi András dalaiból, valamint Heidl György lemezen még meg nem jelent szerzeményeiből is hallhattunk egy csokorra valót. A fesztivált a miskolci Esztenás koncertje és moldvai táncháza zárta, és szokás szerint sokan búcsúztak azzal, hogy jövőre ugyanitt találkozunk.

Lesz is miért, hiszen 2009 júliusában a 30. Kaláka Fesztiválra gyülekezhettünk, s mint Rosta Katalintól megtudtuk, óriási bulira számíthatunk. Külföldi művészek nélkül zajlik majd a rendezvény, de hiányérzet várhatóan senkit sem kerít hatalmába, hiszen az itthoni nagy nevek már egytől egyig igent mondtak. Téka, Méta, Muzsikás, Sebő, Vujicsics, Palya Bea, Szélkiáltó, Sirtos, Budapest Klezmer Band, Csík zenekar (mely talán Lovasival érkezik) – hogy csak néhány ismerőst említsünk. Kiállítás is nyílik a 30 esztendő fesztiválképeiből, no és, ha minden igaz, a Kaláka is eljön...

K.Tóth László

Próféta a múltból

Tisztelet Molnár Istvánnak – Művészetek Palotája, szeptember 16.

Molnár István neve ma már csak a tánc történetében kutakodók és a valaha volt táncosok számára cseng ismerősen, hiszen színpadi életműve tökéletesen kitörlődött az általa alapított társulat, a Budapest Táncegyüttes repertoárjából. S ne szépítsünk, hasonló sorsa lett a valaha jóval népszerűbb, és soha nem mellőzött Harangozó Gyula koreográfiai életművének is, aki Molnárhoz hasonlóan ugyancsak éppen száz éve, 1908-ban született. A centenárium alkalmából Harangozó emlékét két ünnepi előadással kipiálta néhai művészi otthona, a Magyar Állami Operaház, Molnárra pedig egyetlen nagyszabású ünnepi esttel emlékezett a teljes hivatásos néptáncközösség és néhány fővárosi amatőr együttes. Szép ez az összefogás, csak álságos, hiszen a fellépők egyikének sincs az évforduló látványos pillanatain kívül bármi köze az ünnepelthez – kivéve természetesen azt a néhány idős, korábbi Molnár-táncost, aki saját fiatalságát igyekezett felidézni a *Magyar képeskönyv* tételeiben a Művészetek Palotája színpadán.

Az ünnepelt a hazai táncélet egyik legellentmondásosabb alakja volt. Olyan öntörvényű figura, aki szinte minden korszakban kilógott a megszokottak és elfogadottak sorából. Pályáját és személyiségét ezért máig legendák övezik, életútja minden kanyarulatának feltárásával, az okok és összefüggések kiderítésével, a teljes – előadóművészi, alkotói, pedagógusi és kutatói – életmű analizésével máig adós az utókor. Mert saját kora jobbára nem tudott mit kezdeni a megszállottak és elhivatottak szenvedélyességével tevékenykedő Molnárral, aki soha nem ért rá odafigyelni a körülötte viharzó valóságra. A kolozsvári születésű, gyönyörűen megmunkált testű, tornatanárként működő fiatalembert a harmincas években megragadta a modern, a kifejező tánc varázsa. Azé a mozdulatművészeté, amelyet akkoriban férfiak – rettegve a nőiesség bélyegétől – még csak elvétve műveltek.

Molnár az alig néhány európai férfitáncos példáján felbátorodva, és valamicske Németországban szerzett táncos ismerettel felvértezve, Kolozsvárott tánckoncertet adott, s rögvest úgy érezte, tehetségének kicsinyke terep Erdély. Így Párizsba ment, ahol Pierre Tugal, a Nemzetközi Tánccsoporthoz vezető kurátora nagy nehezen megadta a lehetőséget a névtelen – s már táncosnak nem is annyira ifjú, mert 31 éves – fiatalembernek, hogy bemutakozzon egy szűkebb közönség előtt. Az est, amelyben Molnár tipikus expresszionista repertoárral, *Fegyver-, Dervis- és Haláltánc*al, valamint Babits költeményeire komponált szólókkal mutatkozott be, komoly szakmai elismerést aratott. Ez a külföldi siker itthon is fellépési lehetőségeket teremtett Molnár számára, aki kibővítette repertoárját, s elhagyva Kolozsvárt, Budapesten telepedett le, s itt azután csatlakozott az egyik vezető mozdulatművészeti műhelyhez, Dienes Valéria Orkesztikai Játékszínhéhez. Ekkor már 1940-et írtak, s a tánckoncerteket látogató előkelő pesti közönség szemében a ki-

Erkel Ferenc Néptáncegyüttes

fejezés legősibb és legelementárisabb formáit kutató, szuggesztív Molnár fellépéseinek különös aurát adott erdélyi származása, „igazi” magyarsága is. Molnár érdeklődése ekkor fordult a népművészet felé – hiszen mint nemzeti identitásokhoz nem kötődő modern táncos, úgy érezte, a teste éppen „magyarul” nem tud megszólalni –, így bekapcsolódott a legkülönfélébb népművészeti mozgalmakba. Csatlakozott például Muharay Elemér szellemi köréhez, s az ének, a zene, a tánc és a dráma ősi-új egységének elkötelezettjeként népballadák táncszínházi feldolgozásaival kísérletezett. És gyűjtött, megszállottan és fáradhatatlanul rótt a vidéket, hogy kis felvevőgéppel rögzíthesse a még élő táncagyományt. E gyűjtött anyagot elsőként rendszerezte, és 1947-ben publikálta *Magyar táncagyományok* címmel. Ekkor azonban a könyv bevezetőjében felvázolt, meglehetősen avított eszméit a néphagyomány szerepéről

Néptáncosok, néptánc csoportok és bármely táncműfajt kedvelők!

Különböző táncokhoz készítünk méretre is:

NŐI, ILLETVE FÉRFI PUHA- ÉS KEMÉNYSZÁRÚ CSIZMÁT

MENYECSKE CSIZMÁT • NÉPTÁNC BAKANCST • KARAKTERCIPŐT

Műhelyünk címe: 8300 Tapolca, Béke utca 4.

Telefon: 06-30 286-9517, 06-30 224-2105

TANKA TAMÁS és BÁRÁNY SZILVESZTER Népi Iparművészek, a Népművészet Ifjú Mesterei

Modelljeink megtekinthetők és megrendelhetők, árlistánk és méretlapunk letölthető: www.tankabarany.hu, www.csizmakeszitok.hu

a modern világban, már politikailag elavultnak, sőt, károsnak tartották, ezért a kinyomatott könyv csak a bevezető nélkül kerülhetett az olvasók kezébe. Eközben Molnár több amatőr együttest vezetett, számos művet koreografált, rendezett, miközben előadás-módjának utánozhatatlan szabadságával, kompozícióinak színházi hatásosságával, pedagógiai karizmatikusságával és művészi kinyilatkoztatásaival tanítványok seregét bővölte el. 1948-ban azonban együttese – Rábai Miklóssal szemben – „hivatalosan” alulmaradt az első Országos Néptánc Fesztiválon, és hamarosan elkezdődött személyes vesszőfutása is, hiszen ettől kezdve el és egyben le is kellett számolnia modern táncos múltjával.

Aránylag kiegyensúlyozott korszaka mindössze 1951 és 1954 közé tehető, amikor a SZOT Központi Művészegyüttes élén végre professzionális körülmények között dolgozhatott. E korszakában komponálta a magyar nyelvterület táncainak panorámáját kínáló hét tételes *Képeskönyvet*, de a néptáncok feldolgozása mellett továbbra is legfőbb művészi céljának egyfajta *nemzeti* táncművelés megteremtését tartotta. Ezért az olyan kompozícióiban, mint az éteri *Dobozi csárdás* vagy a jóval későbbi, zsánerjelenetekből álló *Magyar képek* és a szimfonikus jellegű *Marosszéki táncok*, Molnár Bartók Béla művészi hitvallását követte, hiszen ezekben az eredeti néptáncanyagot egyénisége szűrőjén átengedve, erős stilizációs folyamatban átgúrvá-átformálva teatralizálta. De alkotói pályájának ez a csúcsa már az 1958-ban alapított új társulat, a Budapest Táncgyüttes történetéhez tartozik, ám előbb még 1954-ben a változatosság kedvéért a narodnyikizmus vádjával távolították el a SZOT együttes éléről. Hamarosan súlyos vádak érték azért is, mert „gátolta” a szovjet mintához simulni kénytelen, s így a balett esztétikájához egyre közelebb jutó hivatásos néptáncgyüttesek munkáját azzal, hogy a néptáncot szerette volna visszavinni a színpadról eredeti helyére is, a nézők közé, a köznapokba. Húsz évvel a táncművelés előtt...

Mellőztetése, elhallgattatása, félreállítását sosem csökkentette kreatív energiáit és prófétai hevületét, hiszen ha lehetett, ha nem, ő mindig lázasan dolgozott – bárhol és bárkivel. (És akkor még legendásan szerénytelen kijelentését, miszerint „tizennyolc kitanult mesterségem van”, nem is emlegetem.) Táncosaitól, akár professzionális, akár amatőr együttest vezetett, nem csupán teljes odaadást várt el, hanem magas szintű szakmai felkészültséget, amelyet a saját maga által kialakított technikai rendszerére alapozott, valamint az improvizáció képességét is, és – nem mellékesen – sokoldalú elméleti tudást. Hiszen ő maga, élete minden pillanatában a tökéletességre törekedve, el sem tudta képzelni, hogy másként is lehet élni.

Molnár gazdag, de lassan negyven éve nem játszott életművéből az emléke előtt tisztelgő esten, amelyet ismét egykori táncosa, Galambos Tibor szervezett meg, csak pályájának második, néptáncos korszakából újítottak fel öt alkotást. Egy retrospektív válogatás mindig hihetetlenül kockázatos, hiszen azok a koreográfiák, amelyeket nem játszanak folyamatosan, tehát nem alakulhatnak az idővel, az újabb előadók és befogadók nemzedékeivel együtt, olyan ereklyékké válnak, amelyekben már csak idegenségüket csodáljuk. Most sem történt ez másként, még ha a *Dobozi csárdás* és a *Marosszéki táncok* a Honvéd Táncszínház és az Állami Népi Együttes interpretációjában kivételesen ihletetten kelt is életre. De hiába, mert Molnár darabjai, ahogy eddig, most sem épülnek bele a hazai táncánomba. Ahogy ugyanis vége az évforduló egyetlen esztéjének, a művek ismét visszasüllyednek az egyre halványuló emlékezetbe, a lassú enyészetbe, ahelyett, hogy a jelen koreográfusai és nézői számára a művészi dialógus lehetőségét kínálnák.

Fuchs Lívია

(Élet és Irodalom 2008. szeptember 26. LII. Évfolyam, 39. szám)

MOLNÁR ISTVÁN (1908–1987)

1936-ban szertornász olimpikon volt. A kolozsvári, budapesti, erfurti táncosképzés után 1939-ben Párizsban expresszionista táncosként a Művészeti Akadémia tagja lett.

1940-ben szinte üstökösként tűnt fel a hazai táncművészet egén, melybe bekapcsolódva egy ideig vezette is a hazai modern, avantgárd orkesztikai törekvéseket. Bach, Beethoven, Saint-Saëns, Liszt, Bartók, Kodály zeneműveire, Dsida-, Erdélyi-, Reményik-, Sinka-versekre adta elő maga komponálta táncait. Szikár, izmos férfi alakja, hatalmas ugrásai, megsavart forgásai, szuggesztív előadómódja emlékezetesek maradtak mindenki számára, aki csak egyszer is látta.

1943-tól teljes megszállott energiájával elsőként gyűjtötte, filmezte és rendszerezte a magyar nyelvterület néptáncait, melyről készült könyve ma is alapmű. Népfőiskolákon, általa létrehozott amatőr együtteseknél tanította és színpadi művekbe foglalta gyűjtéseit. Saját, a néptáncos nevelésre különösen alkalmas technikai képzési rendszert hozott létre. 1949-ben alkotói tilalomra ítélte a politika, de megkerülhetetlen szakemberként 1951-től a Szakszervezetek Központi Művészegyüttesének vezetője lett. Három év múlva fölöslették az együttest, mert politikailag nem kívánatosnak, autentikus népinek, narodnyiknak ítélték, miközben a bukaresti Világifjúsági Találkozón a Mojszejev Együttesrel megosztott első díjat nyert tánckarával.

Rövid Honvéd együttesi kitérő után – tanítványai segítségével – 1956-ban megalapította első hivatásos magán-kamaraegyüttesként a Budapest Táncgyüttest. Két év múlva – már ismét állami együttesként – fanatizált táncosaival első díjas lett az agrigenti nemzetközi versenyen, s 1960-ban a Magyar képeskönyv című művével megnyerték öt év első helyezettjeinek nagydíját is. A hatvanas években Liszt- (II. rapszódia, h-moll ballada), Bartók- (Allegro barbaro, Magyar képek, Táncszvit), Kodály- (Marosszéki táncok, Galántai táncok) művekre koreografált, melyekkel hazai bemutatók után – más néptáncszvittekkal együtt – évekig turnézott olasz, francia, belga, holland, dán, svéd, svájci, iraki, egyiptomi, szíriai, libanoni nagyvárosokban. Párizsban egy hónapig játszott a együttesével a Bobino Színházban koreográfiáit. Koreográfusként bartóki magasságok elérése fűtötte. Elég sok hazai sérelemmel, elismerés hiányával küszködve, megkeseredetten vonult vissza 1972-ben. Kossuth-díját posztumusz kaptá meg. (GT)

ENGLISH TABLE OF CONTENTS

Fikó Regina, hit-cello player (wife of the late Zerkula János - Gyimes fiddler), passed away on November 2, 2008. Rest in peace.

Page 3 Novák Ferenc' (choreographer, long-time director of the Honvéd Ensemble) account of his first trip to **Szék** (Sic, Transylvania, Romania) in 1958 to do field collection work on the dance there. Novák went to Szék upon the recommendation of dance researcher Martin György because no research on dance had yet been done there. At that time there was no public transportation to Szék at all, one had to walk in, more than 10km. This account was first published in 1960 in the June issue of *Néptáncos*. Novák wrote his thesis in university on the dances of Szék ['The societal role of dance in Szék'] which has since been published by Planétás Press as a chapter in the book entitled '*A széki hangszeres népzene*' ['Instrumental Folk Music in the Village Szék'].

Page 7 folkMAGazin's special issue In memory of **Vargyas Lajos**
Edited by Szókényé Károlyi Annamária and Vargyas Gábor
Vargyas Lajos, Hungarian ethnographer, ethnomusicologist, dance researcher, died on October 11, 2007: this special issue of FolkMAGazin honors him and his work, focusing especially on Vargyas' connection with the village of Áj [Háj] in southern Slovakia, using Vargyas' autobiography (published in 1993, Szépirodalmi Press, Budapest) as a point of departure.

Page 9 Report on the **dance festival** held on October 4, 2008 in the tiny village (400 residents) of **Vice [Vița]** in the northern **Mezőség region of Transylvania**. This folk dance and song meeting, mainly of local groups, was held this year for the 13th time and has helped to keep the dance tradition alive in the region. This year a choreography performed by the Harghita Székely Folk Dance Ensemble brought the dances of Vice alive (especially the men's dance) – the piece is based on archival films made in 1971 of the dances of Vice. Report by Vice Parish priest /psychologist, Lőrinczi Károly

Page 12 Announcement for launch of a website including a collection of tales about Hungary's Renaissance **King – Matthias Corvinus** (1456-1490) – told in Hungarian. (in the text received for this summary the site address was not provided.... S.F.) Report by Kóka Rozália

Page 16 Bognár Szilvia is one of the most popular young singers in Budapest's

dance house movement today. Her new solo recording will be released sometime in November 2008. She sings traditional folk music, old music and mixtures of contemporary rock and folk. Check her discography in the Hungarian article. Interview by Erdélyi T. László

Page 18 This issue's literary column: poetry by Mesics György 'Mesó' who is also a fiddler.

Page 20 The **Hajdú Dance Ensemble** celebrated their 55th anniversary in Debrecen October 11-18, 2008. More than 400 dancers took part in the celebration. Present directors of the ensemble: Lovas Bálint and Tiszai Zsuzsa. Report by Krakkó Ákos

Page 26 Part I. The **story of Rajec Molnár Erzsébet** – born in the city of Pozsony (Bratislava) in 1931. Her father was Hungarian (a tailor), her mother was ethnically German. After WW II, her family was uprooted and deported to Hungary, like many, many families simply because they were Hungarians. This part of the story tells about her childhood and schooling in Pozsony, their deportation, relocation in Budapest where she finished high school and then started working as an interpreter. As told to Kóka Rozália

Page 32 Report on **Szinjavölgyi Dance Workshop's** performance in Miskolc on October 18, 2008 (Artistic directors : Kiss Anita and Maródi Attila). The amateur group's exceptional performance of turning dances is praised here: '...the dancers turn with extraordinary confidence...'. The accompanying band, Tényleg Band, was also complimented. This report also offered an opportunity for the writer to put in a few comments on general lack of public support for folk dance groups. By Demarcsek György

Page 34 Szeredás Band celebrated their 15th anniversary on September 27th in Debrecen at an event which included performances by Boka Gábor, Bodrog Folk Dance Ensemble, Hajdú, Főnix and Szélrózsa folk dance ensembles, the Csík Band, Burány Trió and Szalonna and his band. Ethnographer Darnos István looks back on 14 years of working with the band.

Page 37 The **Kaláka Festival** is a world music festival that happens every year the second weekend in July, in the city of Miskolc, with most of the events held in the ruins of a castle in Diósgyőr on the outskirts of town. The Kaláka Band, who started the festival, play there every year and still participate in organizing the festival. Kaláka Band itself is an

institution in Hungary, they play folk music and several generations have grown up on their music. The festival usually hosts several bands from outside of Hungary and a long line-up of the biggest names in Hungarian traditional, folk and world music. Plans are already underway for the 2009 Kaláka Festival, and the festival's 30th anniversary. Given the economic situation here in Hungary, there is less and less public funding available to support these kinds of events, so the 2009 festival is planning a great program of Hungarian bands (rather than bringing bands from abroad). Report by K. Tóth László

Page 40 Review: Prophet from the past: more information on **Molnár István's** work and personality. In his time, Molnár's work was often at odds with the cultural policies of the political powers. Performances of his choreographies *Dobozí csárdás* and *Marosszéki táncok* by the Honvéd Dance Theatre and the Hungarian State Folk Dance Ensemble respectively, in the September 16th anniversary program, are praised as having been 'exceptionally inspired'. Unfortunately nowadays Molnár's works are not part of the regular repertoire of any of the dance ensembles. By Fuchs Livia – appeared in *Élet és Irodalom*, 2008 Sept. 26.

Sue Foy

folkMAGazin

2008/5, XV. évfolyam, 5. szám

Megjelenik évente 6+1 alkalommal

Kiadja a Táncház Alapítvány

Alapítványi gondnok: Nagy Zoltán
Kuratóriumi tagok: Sándor Ildikó, P. Vas János

Felelős szerkesztő: K. Tóth László

Tervező-szerkesztő: Berán István

Munkatársak:

Bede Judit, Eredics Júlia, Gósi Anett,
Havasréti Pál, Kőrösi Katalin
MAGTÁR – Széki Soós János

Budapest, I. ker., Szilágyi Dezső tér 6.

Levél cím: 1255 Budapest, Pf. 153.

Tel./fax: (36.1) 214-3521

folkmagazin@mail.datanet.hu

www.folkmagazin.hu

Porszinter Nyomda

Tel.: 1/388-7632

ISSN - 1218 - 912X

Bankszámla-szám: 11701004-20171625

Külföldről: OTP I. ker. fiók,

1013 Budapest, Alagút u. 3. Hungary
Táncház Alapítvány (B.I.C.) OTPVHUB
HU55 11701004 20171625 00000000

Támogatónk a Nemzeti Kulturális Alap
Népművészeti Szakmai Kollégiuma

Hátlap: Novák Ferenc az Aprók táncát filmezi (Szék, 1967) - Korniss Péter felvétele

Kodály Zoltán: Hány János a Magyar Állami
Népi Együttes műsorán (1960-as évek)
Archív fotó, Hagyományok Háza

